١٦ی ئۆکتۆبەر، فرۆشتنی کەرکوک یان کڕینەوەی.. لاوان عەلیی – کامیار سابیر

رووداوەکان و سەرڕۆییە سیاسییەکانی ئەوانەی ریفراندۆمی ٢٠١٧یان سەپاند کە لە مەطبەخی هێزە ئیقلیمییەکاندا، ئامادەکرابوو، ئاکامە تراژیدییەکانی بۆ ١٦ی ئۆکتۆبەر، کۆتایی هات. ١٦ی ئۆکتۆبەر، باڵەنی پێ لە هاژووژی نەتەوەیی ریفراندۆم و ئینفیصاڵییە پرۆکسییە ئیقلیمییەکانی فس کردەوە. غروری ئەو نەژادیی و طائیفییە کوردییەی تێکشکاند کە ئەیویست دەستی موخابەراتی تورکیا بگرێت و سنوورەکانی میثاقی میللیی لە ئەجێندای ئەردۆغان و پرۆکسییە کوردەکاندا(پارتیی و بارزانیی و یەکێتیی مولحەق و …تاد)، رەنگڕێژ بکاتەوە.

١٦ ئۆکتۆبەر، راستکردنەوەی مەسارێکی سیاسیی مورتەزیقەی ئیقلیمیی بوو کە ئەیویست بەشێکی گەورە(ئەگەر هەمووی نا) ی کوردستانی عێراق و ویلایەتی موصڵ، لە عێراق دابڕێ و وەکو میثاقی میللیی کەمالیستەکان، بە سەر خاکی تورکیای ئێستا، بیگەڕێننەوە. هاوکات، راستکردنەوەی هەڵەیەکی ستراتیژیی کارەستباری ریفراندۆمەکی قاصیرانە بوو کە کۆمەڵێ تاجیری میلیاردێری نەوت و مافیای ئیمارەتی شێخنشینیی سەر بە تورکیا، لە ژێر ناوی ئەوەی کۆمەڵێ ئینفیصاڵیی (نەژادیی و نەتەوەیی و طائیفیی) بە دەغدەغەدانی مەشاعیری نەژادی کورد و ختوکەی گوتاری ناسیۆنالیستانەی کوردایەتیی و هارکردنی رەگی مەذهەبییەتی سوننییگەریی بەرامبەر بە شیعەگەریی و رقبوونەوە لە عێراق و لە بەغداد، کەمپەینێکی ناعەقڵانیی و ناواقیعیی و سەرڕۆیانەیان، کرد.

ریفراندۆمی قۆمچییە کوردەکانی سەر بە مەدرەسەی فاشیلی کوردایەتیی کە لە مەطبەخێکی ئیقلیمییدا، ئامادە کرابوو، کارتی دووەمیان بوو، پاش ئەوەی کارتی یەکەمیان، تێرۆریزمەکەی داعش لەسەر دەستی هێزە عێراقییەکان بە دەرەجەی یەکەم و پێشمەرگە (کە زۆرینەیان کوڕی فەقیروهەژاری کورد بوون) بە دەرەجەی دووەم، هەیبەتە عەسکەرییەکەی تێکشکێنرا. لە کاتێکدا، بەشێکی زۆر لەوانەی خۆیان بە زەعیمی رۆحیی پێشمەرگە ئەزانی، لەگەڵ قیادە مەیدانییەکانی داعشدا، لە هەمان ئەجێندای ئیقلمییەوە، دەستوریان وەرئەگرت و دوژمنایەتیی عێراقیان ئەکرد و تیجاڕەتیان پێکەوە

ئەكرد و گوتاری بەتاڵ و بوغزی كوردایەتیی و رقوكیینەی نەژادیی و حیقدی طائیفییان بەرامبەر عێراق و عەرەبی شیعە، هەڵئەڕشت و ماركێتینگی سیاسیی و ئابووریان، پێوە ئەكرد.

پاش ئەوەی تاجیرە میلیاردێرەكانی كوردایەتیی، گوێیان لەو هەموو بانگەوازە نێودەوڵەتیی و ئیقلیمیی و ناوخۆییەی كوردستان و عێراق، نەگرت، بە جێكەوتكردنی بەرژەوەندیی ئیقلیمیی و ئیمارەتەكەی خۆیان، بە حەماقەتی سیاسیی عوصابییانە، ملیان نا بە ئینتیحارێكی سیاسییەوە كە یەكێكە لە گەورەترین فەشەلە سیاسییەكانیان، بێگومان، بە بەرپەرچدانەوەی خیانەتێكی لەو چەشنە كە بە دەسیسەی ئیقلیمیی، خیانەت بەرامبەر سەروەریی خاكی عێراق بكرێ، ئەبێ بەپێی قانون و دەستور و سیادەی عێراق(كە سیادەی هەرێمیش ئەكات)، سنوورێك بۆ گەڕەلاوژە و پرۆژەی پێكەوەلكاندنی(ئیلحاق- annexation) كەركوك و ناوچە جێناكۆكەكان بە توركیای نیۆعوثمانیی ئەردۆغانییەوە، دابنرێ. سوپای عێراق، مەوقیفێكی نیشتمانیی جەریئانەی نواند كە كەركوكی لە دەست چەتەكانی كوردایەتیی، سەندەوە. لە واقیعیشدا، ئەوە میلیشیای پێشمەرگەیە كە خیانەتیان لە وڵاتەكەی خۆیان لەو عێراقە كرد كە دەستورەكەی نەك هەر گەلی كورد، ئەپارێزێ، بەڵكو كورد بە جدیی و بە فیعلیی لە حوكمڕانییدا، بەشدارە. خیانەت ئەوەیە كە تفەنگ بنێی بە سوپای فیدراڵیی وڵاتەكەتەوە، وەكو چییش؟ وەكو میلیشیای قاندراوی ئیقلیمیی و بێ دەستوری موخابەراتی وڵاتانی تر، ئەم خیانەتە بەرامبەر سوپا و نیشتمانەكەی خۆت بكەیت.

ئەمساڵیش، دوای چوار ساڵ لە فەشەلی ئەو خیانەتە گەورەیەی ریفراندۆم، بە ئەوەی ئاژاوەی قەومیی و طائیفیی سەرلەنوێ لە كەركوكدا بنرێتەوە و بە تایبەتییش لەسەروبەندی ١٦ی ئۆكتۆبەردا، بە دەسیسەی موخابەراتیی و حیزبیی، كۆمەڵێ گەنجی سەرلێشێواو، بە حیقدی نەتەوەیی و طائیفیی، بار ئەكەن و بە بۆنەی بردنەوەی هەڵبژاردنێكی پڕ لە ساختەكاریی، تەقە بەسەر هێزە ئەمنییە عێراقییەكاندا(نەك حەشدی شەعبیی) ئەكەن. ئەوەی جێگەی نیگەرانییە، پاش چوار ساڵ لە ریفراندۆمی گەمژانە، هێشتا كۆمەڵێ حیزب، سیاسیی و نوخبەی رۆشنبیریی كە بە ئەندێشەی خۆیان، نەیار و رەخنەگری سیاسەتەكانی پارتیین، كەچیی لە ترسی تەخوین بێت یان لەبەر رەپیوونی دەمارە قەومییەكانیان، دووبارە و دە بارە، بە شیعاراتی نەتەوەیی و نەژادیی و طائیفییەوە، ئەكەونەوە ناو داوە موخابەراتییەكانەوە و شەڕ و گێچەڵ بە عێراق ئەفرۆشن و گوایە

حەشدی شەعبیی(وەڕای ئەوە هێزێکی طائیفییە، بەڵام حەشد هیچ دەخالەتێکی نەکردووە) دەستدرێژیی بە سەر کەرامەت و شەرەفی کوردایەتییی ئەو گەنجانە، کردووە.

ریفراندەم، چۆن فەشەلی پێ هێنرا؟ ئەبێ نانەوەی ئەم ئاژاوەگێڕییە و ئەم تەخریبە سیاسییانەی ئەمساڵیش، بە دەست و گوتارێکی نیشتمانیی، بە گوتاری پێکەوەژیان و عێراقییانە، سەرومە، بکوترێتەوە و هەوڵی نەزۆکی موخابەراتی ئیقلیمیی تێک بشکێنرێتەوە. خۆشبەختانە، هێزێکی عێراقیی لە بەر حەساسییەتی دۆخەکە، هاتن و دۆخەکەیان کۆنترۆڵ کرد، بە ئەوەی هەندێ کورد و تورکمانی نزیک لە پارتیی و بەرەی تورکمانیی، بیانووی ئاژاوەی نێوان پێکهاتەکان نەقۆزنەوە و بە پێچەپی ئەوەی کە تورکمانەکان ژیانیان لە مەترسیدایە و تورکیا پەلکێش نەکەن، هەروەکو چۆن بە نزیک بەعشیقە، هێنایان و هێزێکی مودێڕنی عەسکەریی و موخابەراتیی لەوێ جێگیر کراوە.

تورکیا و پارتیی، تورکیا و داعش و پرۆکسییە تورکمانەکان و ئەجناسەکانی کوردایەتیی، لە ریفراندۆمدا، فەشەلێکی گەورەیان خوارد و بە زەبری هێز و بە پاراستنی کەرکوک و کەرکوکییەکان، بە پووچەڵکردنەوەی پیلان و پلانە ئیقلیمییەکان، هێزە چەکدارەکانی عێراق، سوپای نیشتمانیی عێراق و میلیشیاکانی حەشدی شەعبیی، میلیشیاکانی کوردایەتییان(پێشمەرگە)، لە کەرکوک و ناوچە جێناکۆکەکان، دەرپەڕاند یان هەندێکیان سەحبیان کردەوە(کە کارێکی عەقڵانییان کرد). ئێستا دووبارە، لە گەرمەی تەزویری ئیلیکترۆنیی ئینتیخابییدا لە عێراق کە حیلفی سوننیی-کوردیی- عەرەبیی(ئیماراتیی) و طائیفیی(تورکیا) و شیعیی ئیطلاعاتیی خۆگونجێن لەگەڵ سیاسەتەکانی ئەمەریکا و سعودییە، سەرگەرمی ئەو نەشئە سیاسییەی بردنەوەن، تورکیا لە رێگەی پارتیی و تورکمانەکان و قەومییەکانی کوردەوە، جارێکی تر ئەیەوێ ئاژاوە بنێتەوە و نەخشە رێگەیەک بە هێنانی هێزەکانی تورکیا بدۆزنەوە، بەڵام کاتێ کە ئەزانن شکستیان خوارد، خۆیان لە بابەتەکە ئەدزنەوە و بەسەر دەستەکە و شەریکەکانیاندا (یەکێتیی) ئەهێنن و خۆیانی لە نەبان ئەکەن و گوتاری عێراقیی و نیشتمانیی، بە بەلاڕێدابردنی پیلانەکە، تەخشان ئەکەن.

ئەو هێزە عێراقییەی هەندێکیان لە بەغدادەوە هاتبوون، بە گرتن و لێپێچینەوە لەوانەی تەقەیان کردووە و ئاژاوەی قەومیی و طائیفییان نایەوە، مەبەستی سەرەکییان ئەوە بووە کە بیانوو بە

تورکیا نەدرە کە چاوی لە کانگای وزەی کەرکوک و چەمچەماڵ و گەرمیانە. هاتنی دەستوبردی ئەم هێزە ئەمنیی و عەسکەریی و موخابەراتییەی سەر بە دامودەسگاکانی عێراق، گەر ئەمەریکا یان ئێران یاخود حکومەتی عێراقیی لە پشتەوە بووبێت، شایانی دەستخۆشیی لێکردنە، چونکە ئەجێنداکەیان پاراستنی پێکەوەژیانی ئاشتییانەی پێکهاتەکانی کەرکوک، بووە. هاوکات، بەڕیینی ئەو دەستانەیە کە ئەیانەوێ بە خەونی نەخشی هەڵوەشانەوەی پەیماننامەکانی سایکس پیکۆ، لۆزان، سەرگەرم بن و سنوورە پانتورکییەکەی بگەیەننەوە بە ویلایەتی موصڵ و بەتایبەتییش بە کەرکوک و ئەجێندا ئایدیۆلۆژیی، سیاسیی و ئابوورییەکانیان، جێکەوت بکەن.

چوار ساڵ لەمەوبەر، لە ڕێگەی ریفراندۆمەوە، هەوڵ درا، کەرکوک بخرێتە قوڕگی تورکیاوە، ئەم جارە، لە ڕێگەی بەدەستخستنی پارێزگاری کەرکوک بە پارتیی یان تورکمانەکان، بە گەمەی دیمەکراسیی و هەڵبژاردن و زێڕینە(بە هاوکاریی ناسیۆنالیزمی عەرەبیی سوننیی) ئەیانەوێت ئەم کارە بکەن. مەعلومە چۆن قیادەی یەکێتیی کۆن، ئامادە بوون پۆستی سەرۆک کۆماری عێراق، بە پارتیی بفرۆشن و صەد میلیۆن دۆلار وەربگرن، ئەوە ئەمجارە، یەکێتیی نوێ، لەسایەی سەرکردایەتییەکی پڕ-پارتیی و سەری سەرۆک کۆمارێکی زۆر لاواز و بەرژەوەندییخوازەوە(کە ئامادەیە لە پێناوی کورسییەکەی خۆیدا نەک کەرکوک، بگرە سلێمانییش بخاتە سەر سینییەکی زێڕیین و پێشکەشی ئەردۆغانی بکات)، پۆستی پارێزگاری کەرکوک، وەکو دیاریی یەکێزیی کورد! لەژێر بەنجی شیعاری بەیەکەوە بەهێزترین و تەصدیقکردنەوەی مەرجەعی عولیای بارزانیی، پێشکەشی پارتیی بکەن. ئەوەی ڕێگرە لەم کارە، یەکێتیی، گۆڕان، نەوەی نوێ، یەکگرتوو، نوخبەی سیاسیی و ثەقافیی کورد نییە، بەڵکو دەسگا قووڵەکانی عێراق و هێزە ئەمنیی و موخابەراتیی و عەسکەرییەکانی عێراقە. بە واتایەکی تر نیشتمانییبوون(لە ئاستی عێراق) و عێراقییبوون و پاراستنی سیادەی عێراقییە کە ڕێگرە لەم پلان و پیلانانەی تورکیا و تورکمانە پڕەکسییەکان و هەڵەی تیجاڕیی کوردایەتیی و ناسیۆنالیزمە نەوتییە-کوردییەکە.

بەڵێ ١٦ی ئۆکتۆبەر، قەرارێکی صائیب و عەقڵانیی و جەرییئانەی عێراقیی بوو لە هەمبەر قەرارێکی پڕەکسییانەی کوردایەتییە چەتەگەرییە شەخنشینییە بنەماڵەییەکەدا کە ڕەوڕەوەی جێکەوتکردنی ئەجێنداکانی تورکیای پێ سپێردرابوو. هاوکات، ١٦ی ئۆکتۆبەر، دەحری خیانەتێکی گەورەی وەکو ریفراندۆمی کرد و پەچایەوە. بەهەمان

شەوەش، هەڵمەتی هێزە عێراقییەکان لەم چەند رۆژەی رابردوودا، دەحری پیلان و پلانی چەندەمیین جارەی تورکیا و پارتیی و بەرەی تورکمانییە کە خەونی سیاسیی و ئایدیۆلۆژیی بە میثاقی میلییەوە ئەبینن. دیارە، ئەمانە بە هاوکاریی مەنتاڵیتیی نەخۆشی کوردایەتیی و قیادەی یەکێتییە نوێکان کە ئامادەن کەرکوک بخەنە موقایەضەوە و مانگانە و ساڵانە پارەی کۆنتراکتی فرۆشتنی کەرکوک، بە پارتیی و بە تورکیا، وەربگرن.

لاوان عەلیی – کامیار سابیر

ئیبراهیم رەئیسی.. نەچوونی بۆ (نیویۆرک) و هۆکار و دەرهاویشتەکانی!.. عەبدولڕەحمان گەورکی

چاوخشانێک بەسەر ڕەنگدانەوەی بەربڵاوی بزوتنەوەی دادخوازیی زیندانییە قەتڵوعامکراوەکان لە ئێران!

لەلایەن عەبدولڕەحمان گەورکی (مهابادی) نووسەر و لێکۆڵەری سیاسی

کۆمەڵگای گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان هەموو ساڵێک لە نێوان دوو مانگی سێپتەمبەر و دیسەمبەر کۆبوونەوەی ساڵانەی خۆی ئەنجام دەدات بە ئامادەبوونی کەسانی یەکەمی وڵاتان. سەرەڕای پێویستییەکی بەهێزی ڕژێمی مەزهەبی دەسەڵاتدار لە ئێران بۆ ئامادەبوون لەو کۆبوونەوەیەدا، ئیبراهیم ڕەئیسی سەرۆک کۆمار بە فەرمانی وەلی فەقیهی دەسەڵاتداری ئێران، ئامادەی کۆبوونەوەکە نەبوو و ڕایگەیاند کە ناچێت بۆ نیویۆرک و ئەویش پرسیارێ لای هەمووان دروست کرد کە بۆچی نەچووە بۆ ئەم کۆبوونەوەیە؟!

ڕەنگدانەوەی بزووتنەوەی (دادخوازی) لە جیهاندا!

دوای ئەوەی لە ساڵی 2016 و لە لایەن موقاوەمەتی ئێرانەوە

(بزووتنەوەی دادخوازی) بە خوێنی زیندانیانی قەتڵوعامکراوی ساڵی 1988ی ڕاگەیاندرا، زۆر بە خێرایی ئەم هەنگاوە هەموو وڵاتانی جیهانی گرتەوە و لە لایەن بەشێکی زۆر لە دەوڵەتان و کەسایەتییەکان و کۆڕ و کۆمەڵە نێونەتەوەییەکان پشگیری کرا. چون ئەم تاوانە، نموونەیەکی زەقی (ژینوساید) بووە کە تیایدا زیاتر لە 30 هەزار ئەندام و لایەنگرانی ئەم موقاوەمەتە قەتڵوعام کران و ئێستا زیاتر لە 30 ساڵیشە بەهۆی سیاسەتی سازان و خەمساردی ڕۆژئاواوە، ئەم دۆسیەیە بە نەکراوەیی ماوەتەوە و یەکێک لە ئەنجامدەرانی ئەم تاوانە گەورەیەیش، واتا (ئیبراهیم ڕەئیسی) وەک سەرکۆماری ڕژێمی ویلایەتی فەقیهی دانراوە کە بە مانەوەی ڕژێم و بەردەوامیی کوشتن و جینۆساید ڕاسپێردراوە.
ئەمڕۆ بە هۆی ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی دادخوازی، بیر و ڕای گشتی جیهان سەرنجی خستەتە سەر ڕۆڵی ئیبراهیم ڕەئیسی لەم "کۆمەڵکوژی" و "تاوانی دژ بە مرۆڤایەتی"یەدا. هەر ئەوەیش فاکتەری سەرەکییە لە ناوزەدکردنی ئیبراهیم ڕائیسی لە لیستی سزادراوەکانی وەزارەتی خەزێنەی ئەمریکا لە 4ی تشرینی دووەمی 2019دا.
هەرچەندە وەلی فەقیهی دەسەڵاتداری ئێران زۆر پێویستی بە ئامادەبوونی بووکەڵەکەی (واتا ڕەئیسی) بوو لە دانیشتنی ساڵانەی ئەنجومەنی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان، بەڵام باشی دەیزانی کە "تاڵبوون"ی زۆر قورستر دەبێت لە "خەونە شیرینەکان"ی. بۆیە ئیبراهیم ڕەئیسی نارد بۆ تاجیکستان بە ئەوەی نەچێت بۆ نیویۆرک! چونکە جیاوازی نێوان تاجیکستان و نیویۆرک هەر زۆر زۆرە. ڕاستییەکی گرنگ لێرەدا کە خامنەیی و ڕەئیسی دەیانهەوێت پەردەپۆشی بکەن، ڕاستیی بزووتنەوەی دادخوازی و ڕەنگدانەوەیەتی لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیدا!

دانپێدانان بە شکستی ڕژێمی ئێران و سەرکەوتنی موقاوەمەت!

ئێستا کۆدەنگییەکی جیهانی هەیە لە نێوان بەشێکی زۆری دەوڵەتان و دەسەڵاتداران و هەروەها کۆمەڵگای نێودەوڵەتی سەبارەت بە "پێویستی لێکۆڵینەوە" لە سەر ئەو تاوانەی ڕووی داوە. هەر ئەوەیش بووە هۆی ئەوەی کە ڕژێمی ئێران و ئیبراهیم ڕەئیسی لە چوون بۆ نیویۆرک بترسن. بە ڕادەیەک کە تەنانەت ڕژێمی ئێران نەتوانێت قەڵغانی "پارێزبەندی سیاسی" بۆ ئامادەبوونی ڕەئیسی لە نیویۆرک بە کار بهێنێت. کەواتە لە شکستی ئەم ڕژێمە بەرانبەر بە موقاوەمەت، هیچ ناوێکیتر هەڵنەگرێت!
یەکێک لە شارەزاکانی حکومەت بەناوی (بەهەشتی پور) گوتی" لەڕووی یاسای نێودەوڵەتییەوە ناتوانن سەرۆکی وڵاتێک دەستگیر بکەن لە بەر

ئەوەی تۆمەتبارکراوە بە تاوانی جەنگ یان بەشداریکردنی لە تاواندا”
یەکێکیتر لە پارێزەرانی حکومەت بە ناوی (نیعمەت ئەحمەدی) وتی:”هەلومەرجەکە بۆ ئەم گەشتە گونجاو نین. بۆ نموونە ئێستا دادگاییکردنی (حمید نوری) لە شاری ستۆکهۆڵمی سوید لە ئارادایە کە تیایدا چەندین جار ناوی رەئیسی هێنراوە… من پێموایە ئەوەی وایکردووە ڕەئیسی و هاوڕێکارەکانی بەشداری لە کۆبوونەوەی کۆمەڵگای گشتی UN نەکەن ئەوەیە کە لەوانەیە رەوەندی ئێرانیی نیشتەجێ لە ئەمریکا، یان دەزگا و ڕێکخراوەکان، دژی رەئیسی کار بکەن (ڕۆژنامەی جیهانی سەنعەت، 18ی سەپتەمبەری 1400).
ئەمە دانپێدانانێکی زۆر گرنگە دەربارەی شکست و بەدناوبوونی ڕژێمی ئیران و ئیبراهیم رەئیسی لە ئێران و جیهاندا. دانپێدانانێک بە سەرکەوتنی ئەو موقاوەمەتەی ماوەی زیاتر لە (4) دەیەیە، بە بەردەوامی و ماندوویی نەناسانە، تاوانەکانی ئەم رژێمەی ئاشکرا کردووە بە ئێستایشەوە و بووە بە (دەنگ) بۆ گەلی ئێران لە سەرتاسەری جیهان و لە کۆمەڵگای نێودەوڵەتیدا.

بێهێزنواندنی ڕژێمی ویلایەتی فەقیهی!
بەر بە پێکەنین خۆتان مەگرن کاتێک گوێبیستی قسەکانی ئیمامی جومعە و نوێنەری عەلی خامنەئی لە مەشهەد، (عەلەمولهودا)ی خەزووری ئیبراهیم ڕەئیسی دەبن سەبارەت بە چوونی زاواکەی (واتا رەئیسی) بۆ تاجیکستان کە دەڵێت: “گەشتێکی کاریگەر بوو بۆ دەرەوەی ئێران دژ بە ئیستیکبار و ئەمریکا کە بە نیاز بوون رژێمەکەمان بڕووخێنن! کەچی ئەم گەشتە شکستی هێنا بە رەوتی سزا ئابوورییەکان بەتەواوی … هەشتا ئێران نەبووە بە ئەندام لە رێککەوتننامەی شانگهای… کەچی جیهانی ڕۆژهەڵات لەبەردەم جیهانی ڕۆژئاوادا هاتووەتە پاڵ ئێمە و لەبەردەممانداو زەلیلە، دەسەڵاتمان گەیشتەتە ئەم رادەیە!”

نامەیەکی تۆقێنەر بەرانبەر بە رەئیسی!
لە سەروبەندی 76هەمین دانیشتنەکانی کۆمەڵگای گشتی نەتەوە یەکگرتووەکاندا، 407 نوخبەی ئێرانی، کە بریتین لە زانایان، پرۆفیسۆرانی زانکۆ، ئەکادیمیست، دکتۆر، توێژەران، بەڕێوەبەرانی پیشەسازی و خاوەن بازرگانییە ئێرانییەکانی دانیشتووی ئەمریکا، لە نامەکەی سەرئاواڵادا بۆ سەرۆکی ئەمریکا، نووسیویانە: “داوا لە حکومەتەکەتان دەکەین بە راشکاوی رابگەیەنن کە ئیبراهیم رەئیسی نوێنەرایەتیی خەڵکی ئێران ناکات”. ئەوان لە نامەکەیاندا جەختیان لەسەر گرنگترین هەڵوێستە سیاسی و ستراتیژییەکانی موجاهیدین و موقاوەمەتی ئێران کردووە و لەوانە، ئاماژەیان بە پلاتفۆرمە (10)

خاڵیەکەی خاتوو مەریەم ڕەجەوی کردووە کە تیایدا هاتووە: پێویستە ئەمریکا پشتگیری بکات لە داخوازی خەڵکی ئێران بۆ کۆمارێکی دیموکراتی و غەیرە ناوکەیی و داخوازی بۆ جیاکردنەوەی دین لە حکومەت".

ئەوانەی نامەکەیان واژۆ کردووە و هەر هەموویان لە کۆمەڵگای ئەمریکیدا،خاوەن پێگە و متمانەی تایبەتن لە ئاستی نوێنەرانی هەڵبژێردراوی ئەو وڵاتە و دەوری یەکلاییکەرەوەیان هەیە بەسەر میدیا و کۆڕ و کۆمەڵانی فیکری و زانکۆکان و کۆنگرێس و حکومەتی ئەمریکادا و زۆربەیان لە لایەن ڕێکخستنەکان و ئەنجوومەنەکانی لایەنگری موجاهیدین و موقاومەتی ئێرانەوە ڕێکخراون، نەک تەنها ڕەوتێکی بەهێزی سیاسی و کۆمەڵایەتین لە ناو کۆمەڵگای ئێرانییەکانی دانیشتووی ئەمریکادا، بەڵکو لە ئاستی هەرە بەرزی ئەمریکادا لە لایەن هەر دوو گەورە حیزبی ئەمریکاوە بە بەربڵاوی پشتیوانییان لێدەکرێت.

ئەم کارە نوێیەی ئیمزاکارانی نامەکە، جارێکی دیکە تیشکی خستە سەر ئەو ڕاستییە لە جیهاندا کە خەڵکی ئێران و بە تایبەتی بەشی بەئاگای کۆمەڵگای ئێران، بە تەواوی ڕژێمی ویلایەتی فەقیهی ئاخوندی ڕەتدەکاتەوە و ئەوە قبوڵ ناکات کە بکوژ و جەللادی قەتڵوعامکردنەکەی ساڵی 1988 بەناوی خەڵکی ئێرانەوە لە کۆبوونەوەی کۆمەڵگای گشتیی نەتەوە یەکگرتووەکاندا ئامادە بێت و وتار پێشکەش بکات!".

هێرشی ڕژێم بۆ سەر ئۆپۆزسیۆن لە هەرێمی کوردستان: ئەبێت چی بکرێت؟.. حەمید تەقوایی

سازدانی: خەلیل کەیوان

وەرگێڕانی کاوە عومەر

دەقی ئەم نوسینە لەسەر بنەمای چاوپێکەوتنێک لەگەڵ کەناڵی جەدید وەرگیراوە

بەدوای هێرشی ئەم دواییانەی کۆماری ئیسلامیدا بەسەر هێزە نەیارەکانی خۆی لە کوردستانی عیراق و بۆبارانی بنکەکانیان قسەوباسێک هاتە کایەوە لەنێو هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنی ڕاچڵەکاند بوو.پرسیارو بەچونێک لەم بارەیەوە خرابونە ڕوو و هەروەها ڕێکاریش بە ڕووبەڕووبونەوەی کۆماری ئیسلامی هاتبویە ئاراوە.سەبارەت بەو بابەتە لەگەڵ حەمید تەقوایی گفتوگۆ دەکەین.

حەمید تەقوایی:ئەمە یەکەم جار نیە کە کۆماری ئیسلامی هێرش دەکاتە سەر نەیارەکانی خۆی لە کوردستانی عێراق ڕووبەڕووبونەوە و ڕاوەستانەوەی خەڵکی کوردستان و حزب و ڕێکخراوەکانیان لەبەرانبەر کۆماری ئیسلامیدا لەچەند دەیە لەمەوبەرەوەو لەسەرەتای هاتنەسەرکاری کۆماری ئیسلامیەوە دەستی پێکردوەو بێپسانەوە بەردەوامی هەیە.ئایا ئەم ڕووبەڕووبونەوەی ئێستا بەردەوامی هەمان ڕەوەندە کە چەند دەیە لەمەوبەر دەستی پیکردوە یا ئەوەی کە هۆکارو فاکتەری تازەی بە زیاد بووە؟

حەمید تەقوایی:ئەم هێرشانە لەبارودۆخێکی تازەدا ڕویانداوەو لەم ڕوانگەیەوە لەگەڵ ڕابردو جیاوازە هەروەک ئێوە وتتان سیاسەتی کۆماری ئیسلامی هەمیشە سەرکوت و هێرش بوە بەسەر هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن بووە.لە تیرۆری لە دەرەوەی وڵاتەوە بگریت تا دەستگیری و زیندان ولە سەرتاسەری ئێران تا هێرش بەسەر هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن لە کوردستانی عێراق . بەو مانایە ئەم هێرشە تازەیە ڕوداوێکی نوێ نیە بەڵام ئە م جارە ،هەم پێگەی کۆماری ئیسلامی لە ئێران وناوچەکە و هەم بارودۆخی نەتەوەیی بەتەواوەتی لەسەردەمەکانی پێشو جیاوازە و ئەم جموجوڵەی کۆماری ئیسلامیش دەبێت هەر لەسەر ئەم بنەمایە شرۆڤەی بۆ بکرێت.تا ئەوجێگەیەی کە بە کۆماری ئیسلامی خۆی دەگەڕێتەوە لە لاوازترین پێگەی خۆیدایە لە ڕووبەڕوو بونەوەی خەڵکدا.ناڕەزایەتیکا،مانگرتنەکان و تەواوی کۆبونەوەو جوڵانەوە ناڕەزایەتیەکان لە شەقامەکاندا و لەمیدیا کۆمەڵایەتیەکاندا زۆر فراوان بوەتەوە.لەم ڕۆژانەدا ئێمە ناڕەزایەتی فروان و سەرتا سەری بە وێنەی مامۆستایان دەبینین،کرێکارانی هەفت تەپە قوناغێکی تازەی ناڕەزایەتیان دەست پێکردوە کە لەقوفڵگرتنی دەرگای شورای ئیسلامی یەکیک لە هەنگاوەکانی ئەم قۆناغەیان بووە،دەنگی ناڕەزایەتی بزوتنەوەی دادخوازی و خێزانی قوربانیەکان و تەواوی ئەو چالاکوانانەی کە کاریان دادگایی سەرکردەکانی ڕژێمە بەهۆی تاوانی ٤٠ساڵەیانەوە بەرزترو پێگەیشتوتر لە هەموو کاتێکی تر،هاواری دادخوازی کە لە بڕیاری مەحکوکردنی دادگای ئۆنتاریۆی کەنەدا لە دژی خامنەیی و سەرانی تری سوپای پاسداران بەهۆی کوشتاری

گەشتیارانی فڕینی ژمارە ٧٥٢،لە دادگای دادگایی حەمید نوری لە هاوکارانی سەرۆکی ئەنجومەنی مەرگ لە کوشتاری زیندانیە سیاسیەکانی ساڵی ٦٧(١٩٨٦)لە ئاستی جیهانی بوتە دەنگدانەوەیەکی گەورە و بە دادگایی “ئۆکتۆبەر تریبوناڵ”کە بڕیارە لە ساڵ یادی کوشتاری ئۆکتۆبەری ساڵی ٩٨(٢٠١٩) لەدەرەوەی وڵات بەڕێوە بچێت.فراوانترو بەهێزتر دەبێت،پرۆژەی داخوازی ئاشکرا و ڕاشکاوی خامنەیی بەهۆی بەرپرسیارەتی ڕاستەوخۆی لە کارەساتی کرۆنادا لە لایەن کەسایەتی وهەڵسوڕاوانی بزوتنەوە ناڕەزایەتیەکان و هتد و هتد،هەموو ئاماژەی بارودۆخی پڕ جموجوڵی ڕادیکاڵ و خەباتکارانەیە لە کۆمەڵگەدا.

ئەم بارودۆخەی کۆماری ئیسلامی زیاتر وزیاتر لە بارودۆخێکی تێکشکاو و بەرگریکارانەدا ڕاگرتوە.دانانی ڕەئیسیش نەیتوانی دەردێکی حکومەت دەوابکات و تەنانەت ڕوبەڕوبونەوەی لەگەڵ سەرۆک کۆماری جەلاددایشدا زیادکرد بۆ لیستی ناڕەزایەتیە کۆمەڵایەتیەکان.لە وڵاتی عێراقیشدا ئیتر کۆماری ئیسلامی ئەو هێزەی ڕابردوی نیەبەتایبەتی بەهۆی ئەو بزوتنەوە جەماوەریە وە کە دوو ساڵ لەمەوبەر دەستی پێکردو بە شۆڕشی ئۆکتۆبەر ناو دەبرا.ئەم بزوتنەوە ڕاست و ئاشکرا لە دژی دەوڵەتی قەمی ئاینی لەو وڵاتەدا،داوای دەوڵەتی مەدەنی وسکۆلارە وداوایەکی تایبەتیشیان کردنە دەرەوەی هێزەکانیکۆماری ئیسلامیە لە عێراقدا.

لە لوبنانێش لە کاتی ئاگرکەوتنەوە گەورەکەی ساڵی ڕابردوو لە بێروت ڕویدا بزوتنەوەی ناڕەزایەتی لە دژی دەسەڵاتدارانی ئەو وڵاتە بەڕێکەتوە لایەنێکی گرنگی دژایەتی حزبوڵایە،وەک هێزیکی دەستکرد وگرێدراو بەکۆماری ئیسلامیەوەیە.(دواین هەواڵ ئەوەیە کە بەدروشمی حزبوڵا تیرۆریستە هاتونەتە ناو شەقامەکان).

هەموو ئەمانە نیشاندەری پێگەی لاواز بوی کۆماری ئیسلامین لە ناوچەکە.لە ئاستی نێو نەتەوەیشدا لەگەڵ هاتنەسەرکاری ڕەئیسی کۆماری ئیسلامی زیاتر لە هەموو کاتێکی تر ڕسواو بێ ئابڕو بووە.کۆی ئەم بارودۆخانە زەمینە خۆشکەری هێرشی کۆماری ئیسلامین بۆ سەر هێزەکانی ئۆپۆزۆسیۆنە.ئەم هەنگاوێک نیە کە لەبەر بەهێزی نرابێت بەڵکو هەوڵێکە بۆ قەرەبوکردنەوەی ئەو پێگە بەتەواوەتی پاشەکشە پێکراوەی ڕژێم لە ئێران وعێراق و لە ئاستی جیهانیدا.زیاتر ئەم شاخ وشان هەڵتەکاندن موشەک وەشاندنە ناوچەییەی کۆماری ئیسلامی لە بارودۆخی لاوازیدا ڕوئەدەن هیرشەکانی ئەم دوایانەشی لەم نەریتە بەدەر نیە.

خەلیل کەیوان:.هەندێک لە باو□□دان کە چونە دەرەوەی ئەمەریکا لە

ئەفغانستان و گەڕانەوەی تالیبان ڕێگای ئاوەڵاکردوە بۆ ئەوەی کۆماری ئیسلامی برەو بە هێزی خۆی بدات لە ناوچەکەدا و هێرش بەسەر ئۆپۆزسیۆن لە کوردستانی عێراق نمونەی ئەم هەوڵانەی حکومەتە بۆ ڕاگرتنی پێگەی خۆی لە عێراق و ناوچەکەدا. بۆچونی ئێوە لەم بارەیەوە چیە؟

حەمید تەقوایی: بە بۆچونی من گەڕانەوەی تالیبان نابێتە هۆی بەهێز بونی کۆماری ئیسلامی. سەربەخۆ لە کاردانەوە و هەوڵ و بانگەشەکانی ڕژێم لەم بارەیەوە. لەواقیعیشدا گەڕانەوەی تالیبان بە دەسەڵات مانای بەهێز بونی کۆماری ئیسلامی نیە. بۆچی یەکەم تالیبان سەربە باڵی سونەی تیرۆریزمی ئیسلامیە و، لە جۆری ئەلقایدە و داعشە و لەم لایەنەوە دوژمنی ناوچەیی کۆماری ئیسلامیە، بەهاوپەیمان و پێکهاتوو لەگەڵی حساب ناکرێت، ڕاستە کەلەناو هێزە پێکهێنەرەکانی تالیباندا کۆماری ئیسلامی لایەنگری هەیە بەڵام تالیبان لە بنەڕەتدا و لەگشتیەتی خۆیدا نوینەرایەتی خەت وسیاسەتێک دەکات کە بەتەواوەتی پێچەوانە یەو تەنانەت لە دژی هێزە ئیسلامیەکانی هاوشێوەی کۆماری ئیسلامیە. نمونەیەکیشی قسەکانی ئەم دوایانەی حەقانییە. کە سەرکردەی هێزوکردەوە تیرۆریستیەکانی تالیبانە و بەپیاوی بەهێزی دەوڵەتی تالیبان حساب دەکرێت لە قسەوباسێکیدا ڕاشکاوانەو توند هێرشی کردە سەر بەشیعەکردن و پیرۆزیەکانی شێعەکان. بێگومان ئەم ڕەوەندە بەردەوامی دەبێت. لەم لایەنەوە دەتوانی بڵێیت کە گەڕانەوەی تالیبان دەبێتە هۆی توندتر بونەوەی بەربەرامبەرکێ و کێشمەکێشی زیاتری نێوان دەوڵەتی نوێی ئەفغانستان دەبێت لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا نەک هاوکاری نێوانیان.

دوهەم هۆکارێکی گرنگتر ئەوەیە کە گەڕانەوەی تالیبان جارێکی ترتاوانەکانی هێزە ئیسلامیەکانی بە شیعەو سونەو هەموو باڵەکانی تریەوە، لە ئاستی جیهانیدا خستوەتە ڕوو لە بەرانبەر چاوی خەڵکی دونیادا دای ناوە. بەتایبەتی دوژمنایەتی تالیبان لەگەڵ ژناندا لوتکەی وەحشیگەری و تاوانکاری ئەو هێزانە دەنێتەوە بیری هەموان. ئەمڕۆ لە ئەفغانستان خۆشیداو لە زۆرێک لە وڵاتانی ڕۆژئاوادا بزوتنەوەی بەرگری لەمافەکانی ژنان و ڕوبەڕوبونەوە لەگەڵ دەوڵەتی تالیبان و بزوتنەوەی “ژنان لە دژی تالیبان” چالاک بوەتەوە. بەم شێوەیە جارێکی تر دەوڵەتانی ئیسلامی خستوەتە ژێر فشارەوە بەومانایەی کە کۆماری ئیسلامیش یەکێک لە شکستخواردوەکانی ئەم ئاڵوگۆڕە بوو.

دروشمی ئیماراتی ئیسلامی مان ناوێت کەلە تاران وزۆرێک لە شارەکانی تری ئێراندا ڕویدا لەڕاستیدا دیوەکەی تری کۆماری ئیسلامیمان

ناوەتە.
لە عێراقیشدا بەهۆی ئەو بزوتنەوە سکۆلاریستییەی کە پێشتر ئاماژەم پێدا کاریگەری کۆماری ئیسلامی بەرەو لاوازی دەڕوات و تەنانەت لە کوردستانی عێراقیش خەڵکی چەندن جارلە دژی حکومەتی هەرێم و بەدیاریکراویش بەشی یەکێتی نیشتیمانی کە لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا پەیوەندی زۆر نزیکیان هەیە ڕژاونەتە سەر شەقامەکان.
کەی ئەم بارودۆخە نیشاندەری ئەوەن کە گەڕانەوەی تالیبان وەک فاکتەرێک لە بەهێز بونی کۆماری ئیسلامی بەکار بهێنرێت. تەنانەت ئەگەر رژێم بەحساب کردن لەسەر چونەدەرەوەی هێزەکانی ئەمریکا لە ئەفغانستان و بە ئامانجی بەهێزکردنی پێگەی خۆی لە عێراق دەستی بە ئەو هێرشانەی ئەم دواییانە برد بێت، ئەوە لە کردەوەدا بەو ئامانجە ناگات.
خەلیل کەیوان:لەوەڵام بە پرسیاری یەکەمدا ئاماژەیەکتان بە هاتنەسەرکاری ڕەئیسی کردبوو. هەڵبژاردنی ڕەئیسی چ کاریگەرییەکی هەیەلەسەر هێرشەکانی ئەم دواییانە بەسەر هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن لە کوردستانی عێراق ؟ئایا ئەم کارە گۆڕانکارییەکی لە هاوسەنگی هێزی نیوان خەڵک وحکومەت ولە نیوان خەڵک و هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن و لەناویشیاندا ئەو هێزە نەیارانەی کەلە کوردستانی عێراق نیشتە جێن پێکهێناوە؟ئایا کۆماری ئیسلامی پێگەیەکی بەهێزتری بەدەستهێناوە لە پاش هەڵبژاردن؟

حەمید تەقوایی: بە بۆچونی من پەیوەندی نێوان هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا گۆڕانی بەسەردا هاتووە بەڵام لە بەرژەوەندی خەڵک و هێزە سەرنگوم خوازەکان. بە بۆچونی من دانانی ڕەئیسی پێگەی کۆماری ئیسلامی زۆر لەسەردەمی پیشوو لاوازتر کردوە؟

خاڵی یەکەم ئەوەیە کە ڕەئسی هەڵبژاردەی هیچ کەس نەبوو. دەتوانیت بڵێت هەموو هەڵبژاردنەکانی کۆماری ئیسلامی کەم تا زۆر بەو شێوەیە بووە. بەڵام ئەم جارە بابەتەکە جیاواز بوو. ئەم جارە تەنانەت بەشێک لە حکومەتیش بایکۆتی هەڵبژاردنیان کرد بوو، تەنانەت لە قاویشیان ئەدان. ئەمجارە هەڵسوڕاوان و کەسایەتییە نارازییەکان لەوانە دایکانی دادخواز ڕاشکاوانەو بەئاشکرا ڕایانگەیاند کە دەنگی ئێمە سەرنگوم کردنە. ئەمە یەکێک لە تاریک ونوتەکترین و پڕ شەرمەزارترین هەڵبژاردنەکانی کۆماری ئیسلامی بوو. هەموان ڕەئیسی وەکو فەرکراو کەسێکی دانراوی خامنەئی دەناسن و ڕژێمیش هەوڵیەک بۆ داپۆشینی ئەم بابەتە لەخۆی نیشان نەداوە و تەنانەت خۆیان لە ئاشکراکردنی سود وەرگرتنیان لەدەنگەکانی خەڵکیش بواردوە.

خاڵێکی گرنگتر ئەوەیە کە ڕەئیسی بەهۆی دەوری ڕاستەوخۆی لە کوشتاری بەکۆمەڵی ساڵی ٦٧دا تەنانەت بەرلە هەڵبژاردنیش لە لایەن خەڵکی ئێران و زۆرێک لە دەزگا ڕاگەیاندنەکانی جیهانەوە "شانازی" نازناوی جەلادی پێبڕا زۆرێک لە ئەندامانی کابینەکەی ناویان لە لیستی تیرۆردایە و داواکراون. ڕەئیسی ئەمڕۆ لەلایەک بوەتە جێگەی گاڵتەو نوکتەی خەڵکی. لەلایەکی تریشەوە دادگایکردنی بوەتە قسەوباسی باوی ناو خەڵک و میدیا کۆمەڵایەتیەکان و ئەرکێکی گرنگی بزوتنەوەی دادخوازی.
بەو هۆیەوە ئەگەرچی کۆماری ئیسلامی بەو خەیاڵە و ئامانجەی کە هێزو ڕیزەکانی خۆی لە ژێر خەتی خامنەیی‌یدا ڕێکبخات ولە بەرانبەر کۆمەڵگەدا بەهێز دەربکەویت ڕەئیسیان هێنایە سەرکار بەڵام ئەم کارە بە پێچەوانەی خۆی شکایەوە، ئێستا ئەوە نزیکەی سێ مانگ بەسەر دانانی ڕەئیسیدا دەگوزەرێت و ئەبینیت کە لەو ماوەیەدا ناڕەزایەتی و مانگرتنی کرێکاری وبزوتنەوەی مامۆستایان و بزوتنەوەی دادخوازی وبزوتنەوەی دژی لە سێدارەدان و هتد و هتد ڕۆژ بە ڕۆژ پەرە دەسێنێت و.کۆمەڵگە لە جۆش وخرۆشدایە و بەتایبەت کەسایەتی وچالاکوان و هەڵسوڕاوان بەناوو وێنەی خۆیانەوە لە دژی خامنەیی و تەواوی کۆماری ئیسلامی دەنگ و هاواری خۆیان بەرزکردوەتەوە.
ئەمڕۆ دادگایی خامنەیی بەهۆی دەورو نەخشی لە بڵاو بونەوەی ڤایرەسی کرۆنا و کوشتاری خەڵک بوەتە بابەت وقسەوباسێکی ئاشکراو گشتی ئاکتیڤیستەکان. ئەمانە هەموو نیشانی ئەدەن کە پرۆژەی ترساندن و هەزنواندنی ڕژێم لە ڕێگەی دانانی ڕەئیسی و کابینەی ئاسایشی-سەربازی بەهیچ کوێ نەگەیشتوە و خەریکە ئاکامە پیچەوانە ئەدات بەدەستەوە.

خەلیل کەیوان: با چاوێک بە بارودۆخی ناوچەیی کوردستانیشدا بگێڕین. ئایا ستەمی میللی لە کوردستان نابێتە هۆکاری ئەوەی کە پرۆسەی سیاسی لەو بەشەی ئێران جیاوازتر بێت لە تەواوی بەشەکانی تری وڵات؟ بۆ نمونە ئەگەری ئەوە نیە کە کۆماری ئیسلامی لە کوردستان بکریتە دەرەوە و هێشتا لە تەواوی شارەکانی ئێراندا لە دەسەڵاتدا مابێت؟ وادێتە پێش چاو کە زۆربەی ئەوحزب و هێزانەی کە لەکوردستان چالاکی دەکەن بەم پرۆسەیەوە پیچراون. دەبینین کەلەپەیوەند بە نارەزایەتیە سەرتاسەریەکانەوە لە ئیران بی جوڵەن یان کەم جوڵەن و خۆیان لە تەک پرۆسە سەرتاسەریەکاندا نابینن، لەم بارەیەوە بۆچونتان چیە؟

حەمید تەقوایی: پێویستە لەم بارەیەوە چەند خاڵێک بهێنمەوە بیر.

یەکەم تا ئەو جێگایەی کە بە بزوتنەوە ناڕەزایەتیە کرێکاریەکان وتەواوی و بزوتنەوەحەقخوازانەکان دەگۆڕێتەوە کۆمەڵگەی کوردستان لە هەر قۆناغێکی تر زیاتر نزیکترو گریدراوترن بە خەڵکی ناڕازیەوە لە سەرتاسەری ئێراندا. بۆنمونە ئەگەر بزوتنەوەی کریکاری لە بەرچاو بگرین ئەبینین چۆن دەستی هەڵسوڕاوانی خەباتی کریکاری کوردستان لەناودەستی هەڵسوڕاوانی کرێکاری سەرتاسەری ئێراندایە و بەچ شێوەیەک هاوشان وهاوڕێی و پیکەوەگرێدراو پێکەوە دەجوڵێنەوە. لە ناڕەزایەتی دژی لە سێدارەدان، بزوتنەوەی دادخوازی، بزوتنەوەی بەرگری لە مافەکانی مندالان، ناڕەزایەتی لە دژی تێکدانی ژینگە و هتدیش لە کوردستان زۆر چالاکە و ئەوانە هەمووی کیشەی سەرتاسەرین. ئاشکرایە کە کێشەیەکی تایبەت بە کوردستان مەسەلەی ستەمی میللی و هەڵاواردنی میللیە بەڵام ئەمەش بە مانای جیاکردنەوەی خەباتی خەڵکی کوردستان نیە لە بەشەکانی تری ئێران. بەو مانایە نیە کە خەڵکی کوردستان تەنها لە هەڵاواردنی میللی ناڕازین و لەمەسەلەکانی ترداکە وەکویەکە بویان گرنگ نیە. بەپێچەوانەوە، ئەم ستەمە تایبەتە بۆتە هۆکاری ئەوەی کە خەڵکی کوردستان بەشێوەیەکی تایبەت دژی کۆماری ئیسلامی و هەموو ئەو کوێرەوەریانەی کە بەسەر کۆمەڵگەیدا سەپاندوە چالاکبن.
خالێکی تر ئەوەیە کە هەر بەوشێوەی کە کوردستان لەگەڵ هاتنەسەر کاری کۆماری ئیسلامیدا سەنگەرێکی گرنگی درێژەدان بە شۆرشی ٥٧ بوو، ئەمڕۆش بە بەرەیەکی گرنگ لە خەباتی سەرنگوم خوازانەی هەموو خەڵکی ئێران هەژمار دەکرێت. بونی ستەمی میللی حسابی کوردستان جیاناکاتەوە بەڵکو لە خەباتی سەرتاسەری ئێراندا جێگایەکی تایبەتی پێ دەبەخشێت. ئەوەی کە جەماوەری خەڵکی کوردستان وهەڵسوڕاوانی بزوتنەوە ناڕەزایەتیەکانی ئیستا لەکوردستان بەکردەوە بەدەستیان هێناوە ئەوەیە کەلە دژی کۆماری ئیسلامی ئەبێت لەگەڵ خەڵکی سەرتاسەری ئێران بجوڵێنەوە هەتا ئەوەی کە ستم و هەڵاواردنی میللیش بتوانرێت چارەسەر بکرێت. ئەمە ئەو پرۆسەو جیهەتگیریەیەکەلە هەناوی کۆمەڵگەی کوردستاندا دەیبینین.

سەرئەنجام خاڵی کۆتایی ئەوەی کە کاتێک خۆت وکارکردی ئەحزابێک کە لەو ناوچەیە نیشتەجێن دەبینیت جۆرێک ناوچەگەری بەسەر ستراتیجی وسیاسەتەکانیاندا زاڵە. واتە ڕێک بە پێچەوانەی بزوتنەوە و جوڵانەوە ناڕەزایەتیەکان لە کۆمەڵگەدا ئەوان زۆرتر لەناوچەگەری پێچراون و ئەیانەوێت بە کیشەی میللی لە چوارچێوەی ناوچەیی کوردستان و بە پشت بەستن بە"حزبە براکانیان"لە کوردستانی عێراق وەڵام بدەنەوە. هەر بەو هەیشێوەیە کە ئەو سیناریۆیەی کە ئاماژەت

پیدا،سیناریۆی ئازادی کوردستان لە پێش ناوچەکانیتر،بەرجەستەیە بەیان. بەی هەیە ڕوداوێکی وەها ڕوبدات بەیان بەڵام ئەمە بەرهەمی هاوکیشە و هاوسەنگی هێزی ناوچەیی نیە، بەڵکو ئاکامی داغ بونی زەوی ژێر پیی کۆماری ئیسلامیە لە سەرتاسەری ئێراندا،بەدڵنیاییەوە ئەکرێت بڵێیت کە لەدەرەوەی وەدەرنانی کۆماری ئیسلامی لە کوردستان لەگەڵ سەرنگوم کردنی لە تەواوی ئێراندا مەودایەکی زۆریان نا بێت.
بەڵام هێزە ئۆپۆزسیۆنەکانی نیشتەجێی کوردستانی عێراق لە بنەمادا بە جەختکردنەوە لەسەر مەسەلەی میللی چارەنوسی کوردستانی ئێران گرێ ئەدەنەوە بە ناوچە کوردنیشینەکان لە وڵاتانی تردا بەتایبەت لەو کاتەوە کە ئەم هێزانە بارەگاکانیان گواستوەتەوە بۆ هەرێمی کوردستان کەلە ژێر دەسەڵاتدارێتی ئەحزابی ناسیۆنالیستدایە.لەڕوی دیپلۆماسی وحساباتی سیاسی-عەمەلی و پراگماتیش نزیکی زیاتریان لەگەڵ حزبە"برا"کوردەکانیان لە عێراق دۆزیوەتەوە،کەی ئەم بارودۆخانە ئاسۆیەکی کورت بینانەی ناوچەی،ناسیۆنالیسی و هەلپەرستانەی زاڵکردوە بەسەر سیاسەتەکانیاندا.ئەبێت ڕەخنە لەو سیاسەتانە بگرین و لەقاویان بدەین.لەم ڕوانگەیەشەوە بارودۆخی سیاسی وکۆمەڵایەتی و کێشی ناڕەزایەتی و خەباتکارانە لە ئێران و تەنانەت کوردستانی عێراقدا لە بەرژەوەندی هێزە کۆمەنیستەکان و لە زەرەی ناسیۆنالیستەکانە. بۆچی کەلە لایەکەوە زیاتر لە هەرسەردەمەکی تر هەڵپەکراو هاوڕاو تێکەڵاوبوە و ئاوێتە بوە لەگەڵ خەباتی جەماوەری خەڵکدا لە بەشەکانی تری ئێراندا دەجوڵێتەوە و لە لایەکی تریشەوە ئەزمونی خودی حکومەتی هەرێم لە کوردستانی عێراق بەهەموانی نیشانداوە کە ئەو هێزانەی کەلەسەر بنەمای کێشەی کورد و شوناسی میللی و کوردی و هاوکێشەکانی ناوچەکە سەیری ئاڵوگۆڕەکان دەکەن چۆن لەبەرانبەر خواستە ڕەواکانی خەڵک لە کوردستان خۆیدا دەوەستنەوە.
تائەوجێگەیەی کە پەیوەست دەبێتەوە بە هێزە چەپ وکۆمەنیستەکان و حزبیکی وەکو حزبی ئێمەوە وەڵامەکە ئەوەیە کە هەر لەو کاتەی کە ئەبێت ناڕەزایەتی و وەڵامی تایبەت بە کێشەی میللی و هەڵاواردن و ستەمی میللی هەیە ئەبێت هاوچارەنوسی و هاوسەنگەری و یەکێتی خەڵک لە سەرتاسەری ئێراندا بکەینە تەوەرە و جەخت لەسەر ڕوخاندنی کۆماری ئیسلامی بەهێزی شۆرشی سەرتاسەری لە ئێران و.چارەسەری کیشەی هەڵاواردن وستەمی میللیش بەتەواوەتی گرێی خواردوە بە ڕوخاندنی کۆماری ئیسلامیەوە و لەو ڕوەشەوە خەباتی یەکگرتوی خەڵک لە سەرتاسەری ئێراندادژی ئەو حکومەتە.
خەلیل کەیوان:لە ڕوبەڕوبونەوە لەگەڵ هێرشی کۆماری ئیسلامیدا بۆ سەر بارەگاکانی ئۆپۆزسیۆن لە کوردستانی عێراق ئەبێت چی

بکرێت؟ ئەوهەزانەی کە کەوتونەتە بەر هێرش و بەرهەڵستکارەکانی تری کۆماری ئیسلامی و لەوانەش حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری لەم بارەیە ئەبێت چ سیاسەتێکیان هەبێت؟

حەمید تەقوایی: بەبۆچونی من دەکرێت لە سێ ئاستدا دەست بە ڕوبەڕوبونەوەی ئەم بارودۆخە ببرێت. یەکەم چالاکی و تێکۆشان لە ئاستی کۆمەڵگەی ئێراندایە. هەربەوشێوەی کەلە سەروترەوە ئاماژەم پێدائەمەوە لە کۆمەڵگەدا ناڕەزایەتیەکی پەرەگرتوو لە ئارادایە. بەڵام ناڕەزایەتی وتێکۆشانی کرێکاران و مامۆستایان وخانەنیشینان و دادخوازان وبەشەجۆراوجۆرەکانی کۆمەڵگە لە مەیدانەکان وبەرە جیاوازەکانیدا دژی کۆماری ئیسلامین. لەم ناڕەزایەتی و بزوتنەوانەدا کۆمەڵێک خواستی دیاریکراو دەخرێتە ڕوو. ئێمە وەک ئەو هێزانەی کەلەم بزوتنەوانەدا بەشدارو چالاکین وئەرکمان هەیە، ئەبێت هەوڵبدەین کەناڕەزایەتی لە دژی هێرشی ڕژێم بەسەر هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆن لە کوردستانی عێراق و مەحکومکردنی ئەم هەوڵەی ڕژێم لە قسەوباس و دروشم و داخوازییەکانی ئەم ناڕەزایەتیانەدا بگونجێنین وبیخەینە دەستوری کارەکانیانەوە. وای دابنێین لە بەیاننامەو ئەو بانگەوازانەی کە مامۆستایان یان خانەنیشینان بڵاوی دەکەنەوە یان لە ناڕەزایەتییەکانی کانونی نوسەراندا یان لە تۆڕی میدیاکۆمەڵایەتییەکاندا و هتد دەتوانرێت مەسەلەی مەحکومکردنی هێرشی کۆماری ئیسلامی بەسەر حزبە ئۆپۆزیسیۆنەکان لە هەرێمی کوردستان و داخوازی ئەوەی کە ڕژێم بەوهۆیەوە ئەبێت لێپێچینەوەی لەگەڵدا بکرێت و وەڵامبداتەوە بەفراوانی بڵاوبکرێتەوە.

ئەبێت سەرنجمان لای ئەوەبێت کە ڕژێم لە هیچ سەردەمێکیدا هێندەی ئیستا پێگەی لاوازو لەرزۆک نەبووە. لەم بارودۆخەدا ئەتوانرێت و ئەبێت ڕێکخراوکردن و بەرەوپیش بردنی ناڕەزایەتی وبزوتنەوەکان و کەمپینە خەباتکارانەکان لە دژی کۆماری ئیسلامی لە مەیدانە جیاوازەکاندا توانای بەکردەوەکردنی سیاسەتی هێرش بەرانەو پەلوپۆ هاویشتنەکانی لە دژی هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆنی لێ زەوت بکەین.

لایەنێکی تر لە کوردستان خۆیدایە. لە کوردستانیشدا سەرباری ئەو چالاکیانەی کە ڕونمکردوە، دەواتوانرێت ئامادەکاری بۆ مانگرتنی گشتی بکرێت و ڕێکبخرێت. لەبیرتانە کە سێ ساڵ لەمەوبەر هێرشێکی هاوشێوەی ئەوەی ئەمڕۆ بۆ سەر حزبە ئۆپۆزیسیۆنەکانی نیشتەجێی کوردستانی عێراق ئەنجامدراکە هاوکات بوو لەگەڵ لە سێدارەدانی سی چالاکی سیاسی کە ئەوانیش زانیار و لوقمان مرادی و ڕامین حوسێن پەناهی بون، ئەو کاتە لە وەڵام بەو دەست درێژی وتاوانانەی حکومەتدا، لەگەڵ

بانگەوازو پشتیوانی حزبە چالاکەکانی ئۆپۆزۆسیۆن لە کوردستان لە وانەش حزبی ئێمە مانگرتنێکی گشتی و ناڕەزایەتی لە شارەکانی کوردستانی ئێران ئەنجام درا.ئەمڕۆش ئەو کارە لەتوانادایە.بەتایبەتی ئەکەر کردەی سەربازی ڕژێم لە دژی هێزەکانی ئۆپۆزۆسیۆن بەردەوامی بێت.مانگرتنی گشتی وناڕەزایەتی پێویستی و زەمینەی زیاتر پەیدا دەکات،

بۆئەوەی کە مانگرتنی گشتی دروست ببیت،بێگومان ئەبیت هاوئاهەنگی هەبیت لە نێوان هەموو حزبە چالاکەکانی لەکوردستان.سێ سال لەمەوبەریش بەهۆی ئەو هاوئاهەنگی وهاوراییەوە بوو کە مانگرتن توانرا ئەنجام بدریت.من لەم دوایانەدا لە کۆبونەوەیەکی کڵاب هاوسدا (clubhouse) کە نوێنەرانی حزبە چالاکەکانی ئۆپۆزۆسیۆن لە کوردستان ئامادە بون تێیدا ئەم بابەتەم پیشنیار کرد و بەهیوام ئەمجارەش ئەو هاوئاهەنگی و هاوڕاییە ئەنجام بدرێت.بەڵام لە هەمان کاتێشدا ئەبێت جەخت لەوە بکەمەوە کە تەنانەت ئەگەر بەهەر هۆکارێکیشەوە ئەم کارە ئەنجام نەدرا ئەتوانرێت بە هاوئاهەنگی وهاورایی لەگەڵ هێزە چالاکەکانی ناوچەکەدا لە جەرگەی ئەو بزوتنەوە ناڕەزایەتیە پەرەگرتوانەی کە لەشارەکانی کوردستاندا لە ئارادان چالاکانە ترو هەمە لایەنەتر لە ناوچەکانی تری ئێران داواکاری وباسی وەستانی ئەم سیاسەتانەی کۆماری ئیسلامی و مەحکومکردنی ڕژێم بخریتە ڕوو و سەرنجی ه□□س□و□اوانی بزوتنەوە کۆمەڵایەتیەکانیشی بۆ ڕا بکێشرێت.

سەرئەنجام ئەبێت جەخت لە ناڕەزایەتیەکی جیهانی بکەینەوە.حزبی ئێمە لە مێژە کەمپینێکی جیهانی بۆ بایکۆت کردنی کۆماری ئیسلامی ل□ بەرنامەی کارەکانی خۆیدا داناوە.تاوانەکانی کۆماری ئیسلامی ل□ ناوخۆی ئیران وناوچەکەدا،لەوانەش تاوانی کوشتاری ئابان و تاوانی تەقەکردن لە فڕۆکەنەفەرهەڵگرە ئۆکراین□ک□ کە سەرنجی دونیای بۆ خۆی ڕاکێشا،لەسێدارەدانی ناڕازیەکان و نەیارانی سیاسی،دانانی ڕەئیسی جەلاد بەسەرۆک کۆمار و بەگشتی هەڵویست وساسەتە دژی مرۆڤانەکان و تاوانکارانەکانی ڕژێم ناوەرۆک و کرۆکی بای□تی کەمپینێکە کە ئامانجی بایکۆت کردنی جیهانی حکومەت و بەشوین پەراویز خستنی وەیەتی لەڕوی دیپلۆماسی و هونەری و وەرزشی و سەربازیەوە.هێرشی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر هێزەکانی ئۆپۆزۆسیۆن لە هەرێمی کوردستانیش دەبێت بۆ ئەو لیستە زیاد بکەین.داواکاری من لەو هێزانەی ئۆپۆزۆسیۆن ئەوەیە کە پەیوەست ببن بە کەمپینی بایکۆتی کۆماری ئیسلامیەوە.ئەبێت لە هەموو جێگایەک ڕایگەیەنین کە کۆماری ئیسلامی بەهۆی تاوانە پەرگرتوەکانیەوە لەوانە هێرشی ڕۆکێت

و ساروخ و فڕۆکەی بێ فڕۆکەوان بەسەر هێزە ئۆپۆزسیۆنەکانی لە وڵاتێکی تر مەحکومە و نابێت ئێران وەک دەوڵەت بەڕەسمی بناسرێت. ئەم جۆرە نەوەیە دەتوانێت ڕژێم لە ئاستی جیهانیشدا بخاتە ژێر فشارەوە، هەڕەشەکانی بەسەر ئۆپۆزسیۆن پاشەکشە پێبکات.

کەی ئەم پیشڕەویانە بەلە بەرچاوگرتنی هەلومەرجی گشتی کەمەگە و بارودۆخی ئەزمەگرتوی حکومەت، نەک تەنها پارێزگاری لە ئۆپۆزسیۆن لە هەرێمی کوردستان لەبەرانبەر دەستدرێژیەکانی حکومەتدا ئەبێت بەڵکو مەیدانێکی نوێش بۆ بزوتنەوەی سەرنخون خوازی خەڵکی ئێران دەکاتەوە.

٣ ئۆکتۆبەری ٢٠٢١

پەراوێز:

پاش ئەنجامدان و ئامادەکردنی ئەم چاوپێکەوتنە ئەو هەواڵەم سەبارەت بە کاردانەوەی دەوڵەتی عێراق بینی لەبەرانبەر هەڕەشەو هەنگاوەکانی ئەم دواییانەی کۆماری ئیسلامی

عبدولخالق العزاوی ئەندامئی ئەنجومەنی ئاسایش و بەرگری لە پەڕلەمانی عێراق وتی کە دەوڵەتی ئەم وڵاتە ناتوانێت وەڵام بە(دەستدرێژیەکانی ئێران) بەسەر هەرمی کوردستان لە باکوری وڵات بداتەوە.

العزاوی یەک شەممە ١٩سیپتەمبەر لە گفتوگۆیەکدا لەگەڵ تیڤی هەواڵی "ڕوداو"دا سەبارەت بە قسەکانی محەمەد باقری،سەرۆکی ئەرکانی سوپای ئێران کە بریتی بوو لەوەی کە تاران کردەوە سەربازیەکانی لە کوردستان برەوپێ ئەدات،وتی ئەم دەربڕینانە"جدی نین وتەنها بۆ ئامانجی پڕوپاگەندەی دەزگا ڕاگەیاندنەکان ئەنجام ئەدرێن."

ئەندامەکەی پەڕلەمانی عێراق ئەوەشی زیادکردکە:"لایەنی ئێرانی موددەعیکە زۆر ئامانجی سەربازی هەیە لەهەرێمی کوردستان وئەمەش قبوڵکراونیە."

ئەم قسانە هەر لەوکاتەدا کە نیشاندەری هەڵویستی لاوازو نەبڕاوەی دەوڵەتی عێراق لە پەیوەند بە سنوربەزاندنی کۆماری ئیسلامی بە سەرخاکی ئەو وڵاتەیە. ڕاستیەکیش ئاشکرا دەکات. ئەو ڕاستیەی کە ئەوهەڕەشەو بانگەشانەی کۆماری ئیسلامی لەبارەی کردەوە سەربازیەکانیەوە لە سەر خاکی ئەو وڵاتەدا دەیکات زۆرتر لایەنی تەبلیغاتی هەیە تا کردەیی وسەربازی.

کۆماری ئیسلامی بەبێ هاوکاری وبەلای کەمەوە بەبێ ڕەزامەندی دەوڵەتی عێراق و هەرێمی کوردستان توانای پەرەدان بە کردە سەربازیەکانی خۆی لە ناوچەکانی هەرێم و جێ بەجێ کردنی ئەو ئامانجانەی کە

بانگەشەیان بۆ دەکات کە پێکهاتوو لە تێکشکاندنی بارەگای هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن وکردنە دەرەوەیان لە خاکی عێراقدا نابێت.هەر ئەم دەربڕینانەی بەرپرسانی عێراق نیشانی ئەدەن کە نزیکایەتی ڕژێمی عێراق لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا تا ئەو ئاستە نیە کە دژی هێزە ئۆپۆزسیۆنە ئیرانیەکان دەست بە کارێک بەرێت و تەنانەت لە بەرانبەر هەڕەشەو هێرشی سەربازی کۆماری ئیسلامیدا بێ دەنگ بێت.ئەوە نمونەیەکی تری لاوازی پێگەی کۆماری ئیسلامیە لە عێراقدا.
لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا بەهەر ڕادەیەکەش کە هاتوهاوارەکانی کۆماری ئیسلامی لایەنی تەبلیغاتی هەبێت و یا دەوڵەتی عێراق، لە بەرانبەر ئەوەدا ئەبێت لە گرنگی مامەڵەیی چالاک و هێرش بەرانەی ئەمەی هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن کەم نەکاتەوە.تەنانەت بانگەشەکانی ڕژێم لە دژی هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن ئەبێت لە لایەن ئەمەوە وەڵامی شایستە وەربگرێتەوە.

کارایی گۆشت لەسەر تەندروستی و ژینگە.. زاهیر باهیر

گۆشت بە هەموو جۆرەکانییەوە ئەوەندە بزنسێکی گەورەیە ژینگەی بە وێرانکراوە و بە سەدەها توێژەروە و زانایانی بەرگریکەریش لێی، بە بەکرەگیراوە. هاوکاتیش توێژەروان و زانایانێك کە لە ڕاستی مەترسی گۆشت هەم بۆ سەر تەندروستی و هەم لەسەر سروشت و کۆمەڵ هەن و لە هەوڵێکی زۆردان بۆ گەیاندنی ئەو حەقیقەتە. ئا لەم بارەیەوە بە سەدەها وتار و نامیلکە و کتێب نوسراون .

لەم ڕۆژانەشدا ڕۆژنامەی گاردیانی بریتانی هەر زۆر بە کورتی هەندێك ئاماری لەسەر پرسی گۆشت و خواردنی بڵاوکردۆوە، بە نمونە لە ئەوروپادا نزیکەی یەك ملوێن کەس لە بزنسی گۆشتدا کاردەکەن زۆربەشیان لە هەلومەرجێکی زۆر خراپدا ئەم کارە دەکەن. زۆرێك لەم کرێکارانە کرێکارە کۆچەرەکانن واتە بێیانە، کە لە سەدا 40 بۆ 50 کرێ کەمتر لەو کرێکارانە وەردەگرن کە ڕاستەوخۆ لە لایەن کۆمپانیاکانەوە خراونەتە کارەوە. ئەو پارەیەی کە خراوەتە ئەم بزنسەوە 190 ملیار پاوەندی ستێرلینییە. یەکێك لەو کۆمپانیانە لە

هەندەی و گۆشت دەنێرێتەدەرەوە، پار ساڵ بایی 7.5 ملیار پاوەند گۆشیان هەناردەکردوو. لە سەدا 90 هێزی کاریش لەوێ کرێکارە بیانیەکانن / کۆچەرەکانن کە کۆنتراکتیان کاتییە و هەر کات بەڕێوەبەری یاخود ئیدارەی کۆمپانیاکە بیەوێت دەتوانێت دەریان بکات و هیچ مافێکیشیان پێنەدا. هۆکاری کارکردنی کرێکارانی بیانیە لەم بوارەدا ئەوەیە کە خەڵکی لۆکاڵ نایانەوێت لە بزنسی گۆشتدا کار بکەن بە هۆی خراپی هەلومەرجی سەر کارەکەوە.

گاردیان باس لەوە دەکات کە بریتانییەکان خواردنی گۆشتیان بە بڕی لە سەدا 17 لە ماوەی دەیەیەکدا، کەمکردۆتەوە بەڵام هێشتا ئەمە کافی نییە و دەکرێت کە ئەم ڕێژەیە بە مەبەستی تەندروستی و بە ژینگەش زیادبکرێت بۆ لە سەد30 دەنا هاووڵاتیان زەرەرمەند دەبن.
لە بریتانیا نەخۆشییەکانی وەکو جۆری نەخۆشی دڵ و شەکرە و قەڵەوین و لەبیرچوونەوە و هەندێك جۆری شێرپەنجە، خواردنی گۆشت ڕۆڵێکی گەورەی لەسەریان هەیە. هەر لەبەر ئەمەشە کە حکومەت ستراتیجییەتی دە ساڵەی ئایندەی کەمکردنەوەی گۆشتە بە بڕی لە سەدا 30 .
بە گوێرەی توێژینەوەیەکی نوێ کە لە جۆرناڵی Lancet Planetary Health بڵاوکراوەتەوە لە نێوانی ساڵانی 2008/09 بۆ 2018/19 بڕی بەکارهێنانی گۆشت لە ڕۆژێکدا لە 103 گرامەوە کەمبوەتەوە بۆ 83 گرام. تووێژینەوەکە وردتر دەبێتەوە تا ئەو رادەیەی کە دەڵێت لە خواردنی گۆشتدا 13.7 گرام لە گۆشتی پرۆسێسکراودا 7 گرام کەمکراوەتەوە و هاوکاتیش لە گۆشتی سپیدا بە 3.2 گرام زیاتر بەکارهێنراوە.
توێژینەوەکە خاڵێکی سەرسوڕهێنەری خستۆتە ڕوو، ئەویش ئەوانەی کە لە نێوانی ساڵانی 1980کان و 90کان لە دایکبوون گۆشتخۆرێکی سەیرن ، هەروەها ئەوانەشی کە لە دوای 1999 وە لە دایکبوون تاکە گروپێکن بە تێپەڕبوونی زەمەن زیاتر گۆشیان خواردووە . هاوکاتیش نەوەی نوێ ئەوانەی کە 19 ساڵ و منداڵترن ژینگە و پاراستنی ژینگەیان لا زۆر مەبەستە و کەمکردنەوەی گۆشتخواردن لایان زۆر گرنگە.
توێژینەوەکە نیشانی دەدات کە خواردنی 70 گرام زیاتر لە گۆشت لە ڕۆژێکدا مەترسی لەسەر تەندروستی دروستدەکات، بۆ دوورکەوتنەوە لە گۆشت و دەستکەوتنی پرۆتینی تەواو خواردنی نیسك و دانەوێڵە و چەرەسات و فاسۆلیا و لۆبیا و زۆری تر لە چێشنی خواردنە ڕووکیەکان یارمەتیدەرێکی گەورەن لە هەموو ڕویەکەوە.

کارایی گۆشت لەسەر ژینگە:

لە توێژینەوەیەکی دیکەدا ئاوا بەرچاو خراوە کە نزیکەی لە سەدا 60

ی غـــازی گرینهـــاوس [Greenhouses] لە ئەنجـــامی پەرســـەکردنی خـۆراکەوەیە، لەبەر ئەوەی بەرهەمهێنـانی گۆشت لە جیهـان دووجـار دەبیتە هۆی پیســـکردن، هەر ئـــاوا خۆراکێکیـــش کە لە ڕووەک پەیدادەکرێت. ئەمەش بە هۆی پەروەردەکردنی ئاژەڵەوە بە مەبەستی خواردن. ڕژێمی خواردن بە بەرهەمهێنانییەوە و بە بەپیتکردنی بە هۆی مادەی کیمیاوییەوە و گواستنەوەیەوەی گۆشت و شیرەمەنییەکان لە ساڵێکـدا نـزیکەی 1.7 ملیـار تەن مەتـری لە غـازی گرینهـاوس دروسـتدەکات. هەر بە تەنهـا ئەمەریکـا لە سـەدا 35ی ئەو غـازە دەردەکات .

بەخێوکردنی ئاژەڵ و سەربڕینیان زۆر زۆر خراپە بۆ ژینگەیەك کە بە بەرهەمهێنـانی سـەوزە و خـواردنی ڕوەکـی و میـوەیە. بەکارهێنـانی بەرهەمی بەراز و ئاژەڵەکانی تر و هەروەها گیانلەبەرەکانی دیکە بە بەی لە سـەدا 57 بەرپرسـیارن لە دانەوەی غـازی دووەم ئۆکدسـیدی کاربۆن لە بەرانبەر هەموو خواردنی بەرهەمهێنراودا. توێژینەوەکە دەڵێـــت لە ســـەدا 29ی دەرکردنـــی یـــا دانەوەی ئەو غـــازانە لە ئامادەکردنی خواردەمەنی ڕوەکییەوەیە.

پەروەردەکردنـی ئـاژەڵ پانتـاییەکی گەورەی زەوی دەوێـت کە ئەمەش دەبێت دارستان و جەنگەڵەکانی بۆ ببڕیتەوە هەر ئاواش ئامادەکردنی پانتاییەکی گەورەتر بۆ ئامادەکردنی خۆراکیان. بۆ بەرهەمێنانی گۆشت پیویست بە بۆ ئامادەکردنی خواردنی زیاتر بۆ ئاژەڵ هەیە و ئەمەش یانی زیادکردنی غازی دووەم ئۆکسیسد. بۆ بەرهەمهێنانی یەك کیلۆ لە دانەوێڵە 2 کیلۆ غـازی گرینهـاوس دروسـتدەبێت بەڵـام بۆ بەرهەمهێنـانی یەك کیلۆ گۆشتـی گـوێرەکە 70 کیلۆ دانەوەی غـاز دروستدەبێت.

زانەکانی ئەو بوارە باوەڕیان وایە لە مەسەلەی گۆشتخواردندا دەبێت بیر لە گۆڕینی ستایلی ژیان بکرێتەوە، دەڵێن گۆشتخواردن بووەتە ئەو کولتـورە کە لە ئێسـتادا هەر یەکێـك لەم سـەرزەوییە 3 مریشـك خواردنێتی.

ڕاپۆرتێکی بەشی کشتوکاڵ و خۆراك لە UN دەڵێت لە سەدا 14ی دانەوەی غازی دووەم ئۆکسیدی کاربۆن لە بەرهەمی گۆشت و شیرەمەنییەوە دێت هەروەها گۆڕانی ژیگەش پشکی گەورەی بەردەکەوێت لە برسێتیدا. هەر ئەو ڕاپۆرتە دڵنیایی ئەوە دەکاتەوە کە سێیەکی خۆراك لە جیهاندا لە مەترسیدایە ئەگەر بەرهەمهێنانی گرینهاوس کە بڕێ زۆر لە غازی دووەم ئۆکسیدی کاربۆن، دەداتەوە، لەم بڕەی ئێستای زیاتر ببێت.

ئەمە کورتەیەکی ئەو توێژینەوانە بوو کە توێژینەوەیەکی مەیدانی بووە کە لە 200 وڵاتدا بەڕێکراوە و دەرکەوتووە کە ئەمەریکای لاتین زیاترین پشکی دانەوەی غازی بەردەکەوێت بەهۆی خواردنی گۆشتەوە،

بەدوای ئەوەشدا خواروی ڕۆژهەڵات و ڕۆژهەڵاتی ئاسیا و پاشان ولاتی چین، دێت . خواردنی گۆشت بە هۆکاری گۆڕانی کولتور و تا ڕادەیەك باشبونی ژیانی خەڵکەوە لە هیندستان و لە چین-دا لە نێوانی گەنجانا لە هەڵکشاندایە.

Zaherbaher.com
زاهیر باهیر
15/10/20

شکست ڕووداوە، هەڵسانەوە هونەرە.. سامانی وەستا بەکر

یەکەم:

بزوتنەوەی گۆڕان وەک هەمای ئەنتی گەندەڵی و پڕە چاکسازی ئەناسرا،کەمیشن ئەوانەی هیوایان لەسەر گۆڕان هەڵنەچنیبوو تەنانەت ئەوانەی دژیایەتیشیان ئەکرد.

کاتێک گۆڕان لە ترۆپک و درەوشانەوەیا بوو، خەڵکانێکی زۆری هەلپەرست و پۆستپەرست، دەسەڵاتخواز و پەرژەوەندیخواز، خۆپەرست و خۆسەپێن، بەجۆرێک خۆیانخزانە ناو گۆڕانەوە کە هیچ بوارێکیان بۆ گۆڕانخوازی دەخوازی چاکسازی و پاکسازی نەهێشتەوە، بەڵکو لەڕێی خۆبردنەپێشەوەو ماستاوکردنەوە بوون بە کەسی خاوەن بڕیار و دەسەڵاتداری گردەکە و لەوێشەوە بە ئەندام پەرلەمان و وەزیر و پلە باڵاکانیتر.

لەڕاستیا ئەو خەڵکانە بەدوای پەرژەوەندی تایبەتی خۆیانەوەن و هەڵگری هیچ ئایدۆلۆژیا و باوەڕێک نین، ئەوان بەپلەبەندی پەل پەل گۆڕانیان گووشی و پاشان بەردێکیان فڕیایە ناو کانیەکەی.

دووەم:

هۆکاری شکستی بزوتنەوەی گۆڕان زۆرن بەڵام دووان لەوانە زۆر زەقن یەکێکیان ئەوەبوو کە خەڵکی ناڕازی لە سیاسەت و بەڕێوەبردنی پارتی و یەکێتی لە دەوری گۆڕان کۆبوونەوە، بەڵام گۆڕان چووە ناو

حکومەتەکەی پارتی و هاوپەیمانیشی لەگەڵ یەکێتیا واژۆکرد، ئیتر دەنگدەری گۆڕان بزوتنەوەیەیان وەک شاگردی سیاسەتی ئەو دوو حیزبە ئەبینی، لەبەری ئەوەی چاوەڕێی دەستی شاگردبن، گۆڕان بە خودی وەستاکە.
هۆکاری دووەم دەنگە ناڕازییەکانی ناو خودی گۆڕان بوون، ئەمانیش دوو بەش بوون.
١. ئەوانە بوون کە بە ئیمتیاز و دەستکەوت هاتبوونە ناو بزوتنەوەکە کە ئەمانیش دوو بەشن، بەشێک لەم گرووپە ئەوەی ویستیان دەستیان کەوت، لەسفرەوە بوون بە ژمارەیەکی دیار و مامەڵەیان بەخۆیانەوە کرد و خۆیانفرۆشت و کڕران. بەشی دووەمی ئەم گرووپە لە قەلان لە کەترانیش بوون واتە نە لەناو گۆڕانا هیچیان دەستکەوت نەبەهۆی گۆڕانیشەوە هیچیان دەستکەوت.
٢. دەنگە مشورخۆرە ناڕازییەکانی ناو گۆڕان، ئەو دڵسۆزانە بوون کە ئەیانزانی گۆڕان ڕێیەکی هەڵەی هەڵبژاردووە، ئەمانە نەیانئەتوانی لەڕێبازی نەوشیروان مستەفا لابەن بۆیە گۆڕانیان جێهێشت، مەخابن ئەو خەڵکە دڵسۆزەش بوون بەچەن بەرەیەکی جیاوازەوە و هەماهەنگی یەکیان نەکرد.
بەڵام ئەوەی گۆڕانی زیاتر بە هێزو لاوزکرد خەڵکە دڵسۆزەکەی بوون، کە زیاتر و توندتر لە ڕکەبەرانی گۆڕان هێرشیان ئەکردە سەر بزوتنەوەکە بەڵکو بتوانن بەئاگای بهێننەوە، بەجۆرێک کە ڕکابەرانی گۆڕان بەدەنگ بوو بوون، ئەوان لەبەری ئەمانیش بزوتنەوەکەیان ئەکووتی. کرم لەدارنەبێ هەرگیز ناوەکەی بە کۆڵ ناکرێ.

سێیەم:
شکست بێکەسە، بە پێچەوانەشەوە هەمووان خاوەنداری سەرکەوتنن.
ئێستا لای زۆرینە گۆڕان گەڕەڵەی سەرەولێژ، باس لە هەڵوەشانەوە و پووکانەوەی زیاتری ئەکرێ، لەڕاستیا ئەگەر خەڵکێک بیت بە ڕق و تۆڵەوە بیر بکەیتەوە ئەوا ئەو بەچوونە ڕاستە، بەڵام ئەم گلانەی ئێستای گۆڕان دیوێکی تری شارەوەشی هەیە کە تەنها دەنگدەرەکانی گۆڕان کەدەکەی ئەزانن.

گۆڕان حیزبێکی ستالینی تەقلیدی نیە تا کار بۆ سەرخستنی ئایدۆلۆژیایەکی دیارکراو بکات، بەڵکو گۆڕان بزوتنەوەیەکی جەماوەری خۆڕسکە، هێز لە شەقام و زۆرینەی بەرهەڵستکاری خراپەکاری و گەندەڵی و نادادییەوە وەرەگرێ، هەرکاتێ بگەڕێتەوە سەر ڕێچکەی خۆی ئەتوانێ متمانەی جەماوەرەکەی بەدەستبهێنێتەوە بەڵام پێویستی بەکاتە.

گۆڕان لە هیچ حیزبێکی کوردستان ناچێ نە ئەوانەی چەندین سەدەیە بوونیان هەیە نە ئەوانەی لەم دوایانەشا دروست بوون، چونکوم ئەم بزوتنەوەیە لەبری سوپایەک لە ئەندام و لایەنگری مووچەخۆر ، هەزاران دەنگدەری هۆشیاری هەیە کە بزوتنەوەکە خودی خۆی هۆشیار و بیرفراوانی کردون کە چاو لەنادادی و گەندەڵی نەپۆشن، هەڵبەتە ئەو جەماوەرەی گۆڕان دروستی کردن خەڵکێن ئەتوانن جێگۆڕکێ بکەن دەنگ بەلایەنێکی ئەیەن کە ڕژدبێ لەسەر بەڵێنەکانی و بەکردار جێبەجێیان بکات ئەمەش کارەکت زۆر تەندروستە و ئاسۆیەکی گەشە بە داهاتوو. گۆڕان داهێنانی لەجۆری حوکمڕانی کوردستانا کرد و بۆیەکەمجار ئۆپۆزسیۆنی دروست کرد، کاتێ گۆڕان دروست بوو ئاوی گەندەڵی بەژێر خەوی خۆشی میلەتا ئەڕۆی.

چوارەم:
گۆڕان کاتێ دروست بوو کە هەرێمی کوردستان لە لایەن دوو حیزبەوە بەڕێوەئەبرا، بڕیار و دەرکردنی یاساکان هەمیشە بەکۆی دەنگ دەرئەچوێنرا، هیچ دەنگێکی ناڕازی بوونی نەبوو تا گۆڕان هات و ئەو مۆدێلەی گۆڕی، بەکردار ئۆپۆزسیۆنی کارای هێنایە ناو کایەی سیاسی و بەڕێوەبردنی وڵاتەوە.

گۆڕان شۆڕشێکی هۆشیاری بەرپاکرد و خەڵکی فێرکرد بۆ یەکەم جار بڵێن "نەخێر"، مۆدێلێکی پەرلەمانی دروستکرد کە دەرچووانی یاساکان بەکۆی دەنگ نەبێت، گفتوگۆو تێچوون و ووشەگۆڕینەوە و بەرهەڵستکاری لەبەرامبەر هەردوو حیزبی خۆسەپێنی دەسەڵاتداردا بەرپاکرد، بۆیەکەمجار ئیستی لە دابەشکردن و برابەشی ماڵی میلەتکرد لەنێوان دوو بنەماڵەی دەسەڵاتدار و دارودەستەکانیانەوە.

گۆڕان دەستی کرد بە پەروەدەکردنی گەل، چاویلکەی کردە چاوی خەواڵووی زۆرینەی خەویار و خەوخۆشەکان، ڕۆژنامەنوسانی فێرکرد کە بوێرانە ڕووماڵ بکەن و لەنوسینا خاتری خراپەکاران نەگرن، خەڵکی بە ماف و ئەرکەکانی ئاشناکرد، ژمارەی شاراوەو نادیاری داهاتی گشتی بۆیەکمجار خستە سەر شاشەو پەڕەی ڕۆژنامەکان، ووشەی بودجەی کرد بە ووشەیەکی ئاسان و سانا کە خەڵکانی سادە و بگرە نەخوێنەواریش لێیتێبگات نەک تەنها ئابوریناس و دەسەڵاتداتان.

پێنجەم:
لەناکاو گۆڕان دەستی لەمانە هەمووی هەڵگرت بە شێوەی ئاشکرا و بەرچاو، ئەگەرچی لەکارنامەی گۆڕانا ئەوانەی لەسەرەوە ناومانهێنان هەمیشە بەشێکی دانەبڕاوی کاری گۆڕان بووە بەڵام، چووە ناو حکومەت

و بوو بە بەشێک لەو دەسەڵاتەی کە خودی خۆی لەدایک بووی ژانی ئەو ئازار و نادادی و گەندەڵییە بوو، گۆڕان لەدامەنی لەکەدارو کەشی دڕاوی یەکێتییەوە هاتەدەرێ کەچی هاوپەیمانی لەگەڵدا بەستن و چووە ژێر چەتری ئەو حیزبەوە کە ئەمەیان بە گۆڕانخوازان وەک هەڵگرتنەوەی تفی ڕێکراوبوو.

بەشداری کردنی حکومەت لەگەڵ پارتیا بە دەنگدەر و بەشێکی زۆری هەڵسوڕاو سەرکردەکانی گۆڕان خەتی سوربوو، بەڵام هاوپەیمانی گۆڕان لەگەڵ یەکێتی دوابزماری مەرگی بزوتنەوەکەبوو بە دەنگدەرەکانی.
پارتی وەزارەتی دارایی بە گۆڕان دیاری کرد، بەڵام پارەی وەزارەتەکەی لە وەزارەت سامانە سروشتییەکان هێشتەوە، ڕاوێژکاری سەرەکی حکومەتیشی بە ئەو وەزارەتە دانا کە زۆر زیاتر لەوەزیرەکەی گۆڕان دەرئەکەوێت و پێش وەزیر زانیارییەکان بڵاوئەکاتەوە، کەچی گۆڕان بێ دەنگ بوو.
ماڵی یەکێتی پەنجەرەیەکی ساغی پێوە نەماوە، هاوسەرۆکەکان بە ئاشکرا باس لە دزی و ڕفان و قاچاخچێتی یەکتر ئەکەن، بەردی بناغەی گۆڕان دەرئەهێنن تا دیواری ماڵە ڕوخاوەکەیانی پێدروستبکەن. دەنگدەری گۆڕان ئەمانەی ئەبینی بۆیە بەکردار و بەدەنگنەیان وەڵامی ئەندازیارەکانی ئەو هەڵانەیان یایەوە.

شەشەم:
دەنگدەری گۆڕان تووشی شۆک بوو، نەیئەتوانی گۆڕان بناسێتەوە، لە دوو هەڵبژاردنا و لە دوو کاتی جیاوازا گۆڕانی ئاگادارکردەوە و دوو کارتی زەردی بەڕووا بەرزکردەوە، مەخابن بەرپرسانی گۆڕان باش لەوە حاڵی نەبوون و لەسەر هەڵەو لووت بەرزی و بە منەتی بەردەوام بوون تا لەدواین هەڵبژاردنی ١٠ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢١دا دەنگدەری گۆڕان بەناچاری کارتی سوری بە ڕووا بەرزکردەوەو کردیە دەرەوەی یارییەکە.

هەڵبەتە کارتە سورەکەی دەنگدەری گۆڕان خەڵات و متمانە و دووپاتکردنەوەی وەفاو ڕژدبوونە بۆ ڕێبازەکەی نەوشیروان مستەفا، فرسەتێکیشە بە گۆڕان کە سەرلەنوێ خۆی کۆکاتەوە و بەنەفەسی ساڵی ٢٠٠٩وە بێتەوە ناو گۆڕەپان و هەوڵی بەدەستهێنانی متمانە بات، بەهیچ جۆرە لە دەسەڵات نزیکنەبێتەوە تا خودی خۆی ئەبێ بەزۆرینە و پێکهێنەری حکومەت نەک بەشدارپێکراوی دەسەڵات، ئەبێ لە کاری کردەیا هەمیشە گۆڕان لەسەر کارنامە و ڕێبازەکەی خۆی ڕژدبێ و دەستی لێبەرنەیا.

حەوتەم:

گەڵان خۆشبەختە لەوەی کە ئەو بزوتنەوەیە جەماوەرێکی هەیە لە دەنگدەری هیچ حیزبێکیتر ناچن. هاوکار و ڕێنیشاندەرن بە سەرکەوتن و جەربەزەو و خاوەنە یارێشن لەکاتی لادان و سەرپێچیکردن.

شکستەکەی گەڵان هەستەکی چەند سەرە، هەم پەژارە و گەشبینییە هەم شەرم و شکۆیە.

پەژارە و شەرمە چونکە ئەوەی کاک نەوشیروان دروستی کرد زۆر بەهەرزان فرۆشراو زۆریش بەئاسانیش ڕوخێنرا.

گەشبینی و شکۆشە چونکوم دەنگدەرانی گەڵان خەڵکانێکی حیزبی و ئایدۆلوژی پەرست دەرنەچوون، بەڵکو هەڵگر و دەروەشی ڕێبازێکی نوێی سیاسی بوون کە دووربە لە خۆپەرستی، خەسەپەنی، گەندەڵی، عەشق و شەیدابوونی کورسی.

هەشتەم:

هەر عورف و عادەتی سیاسی وایە، هەر حیزبێک تووشی شکستبێت بەتایبەتی ئەو شکستە کەمەر شکێنەی گەڵان، ڕاستەوخۆ سەرۆک و سەرکرادیەتی دەستلەکارئەکێشنەوە. خانەی ڕاپەڕاندن، جقاتی نیشتمانی، جقاتی گشتی و کۆی ژوورەکان شکۆی بزوتنەوەی گەڵان بپارێزن و بەرپرسیاریەتی هەڵگرن و دەستلەکاربکێشنەوە، نەک تەنها داوای لێبوردن بکەن.

دەست لەکارکێشانەوەی ڕێکخەرو خانەی ڕاپەڕاندن نیوەی ڕێگایە بەرەو هەڵسانەوە، ئەوان بەکردار بەو کارە هەستان، ئەوەش ڕێچکەشکێن و ئازایانە بوو. ئێستا کاتی ئەوەیە بزوتنەوەکە بڕیار لەسەر مانەوە یان نەمانەوەی لە حکومەتی هەرێم و حکومەتە خۆجێیەکان و کێشەی موڵکداری گردەکە و کۆمپانیات ووشەش بات، هاوتەریب دەسەزانی گەڵان و هەموو هەڵسوڕاو گەڵانخوازە زویرەکان بەکردار هەنگاوبنێن بە ژیانەوەی ئەو بزوتنەوەیە.

کات هاوکارنییە ئەگەر خەمخۆرە زویرەکانی ئەو بزوتنەوەیە ئێستا هەنگاونەنێن بە بوژانەوەو ژیانەوەی بزوتنەوەکە، ئەوا دوورنییە بزوتنەوەکە بەهەمان کەرەستەی پێشووی بەردەست، دەست بە بیناکردنەوە بکاتەوە، بەڵام نە کەرستەی پێویست بەردەستەو نە وەستای کارامەی جۆراجۆر بۆ دروستکردنەوە و بنیاتنانەوە، چونکە سەلمێنرا گەڵان پێویستی بە هەموو ئەوبیروڕا جیاوازانە هەبوو بۆ پایەکانی هەیکەلەی بزوتنەوەکە.

بەرنامەو پەیڕەوی گەڵان تا ئێستاش باشترینە، ئەگەرچی زۆریش کۆپی کراوەتەوە، بەڵام پێویستی بە خەڵکیکە توانای هەڵگرتنی ئەوبارە قورسەی هەبێت وەک کاک نەوشیروان.

نۆیەم:

پەیامی ئەم ه□بژاردنە ئەوەیە کە زۆرینەی خەڵکی کوردستان ناڕازییەو بەرەی بایکۆت یەکەمە، کە ڕێژەکەی ٥٥٪ زیاتر بووە، واتە دەنگی بەرەی بایکۆت بەتەنها لە هەموو حیزبەکانی دەسەڵات و ئۆپۆزسیۆن گەورەترە و تەنها پێویستی بەسەرکردایەتیەکی هۆشیار هەیە بتوانێ خواستەکانیان جێبەجێ بکات و بیانهێنێتەوە سەر سندوقی دەنگدان.

دەیەم:

شکستەکەی گۆڕان تەنها هەڵەی سەرکردایەتیەکەی نیە، بەڵکو هەڵەی کۆی سیستمی سیاسی هەرێمە کە هەمیشە گەورە بچوک ئەخوات و هێز زاڵترە لە مەنتق.
پەیکەری ڕێکخراوەیی هەرێمی کوردستان و عێراق تێکشکاو بێ فەڕە، ل□ بەرژەوەندی زلهێز و خاوەن دەسەڵاتا ئەڕوات بەڕێوە، بۆیە کاتێک حیزبێک ئەتوانێ باس لەسەرکەوتن بکات کە کۆی سیستمی سیاسی ئەو وڵاتە بخایە ژێر پرسیارەوە و لە ئەلفەوە بۆ یای بگۆڕێ.
بەڵگەش ئەوەیە کە زۆرینەی خەڵکی عێراق هەرێمی کوردستانیش بەبایکۆت و دەنگ سوتان وەڵامی کۆی حیزبەکان و سیستمی سیاسی وڵاتیان□و□تەوە.
کاتێک زۆرینە ئەگەڕێنەوە سەر سندوقەکانی هەڵبژاردن کە هێزێک ه□ بێ لە هیچ یەکێک لەم حیزبانەی ئێستا نەچێ، سەرلەبەری مۆدێلی سیاسی و دەوڵەتداری بێلایەنانە داڕێژێتەوە، هاوڵاتی سەنتەربێ، ئاین و حیزب لە دەوڵەت جیاکرێنەوە، بنەماڵە و خێزانەکان لە خاوندارێتی حیزب دوورکەونەوە، دەسەڵات بۆ گەل بگەڕێنرێتەوە، زیندانی سیاسی نەمێنێ و ڕەتکرێتەوە.

سامانی وەستا بەکر

٢٠٢١-١٠-١٥ سوید-ستۆکهو□□م

فلاشباک.. لە دەفتەری بیرەوەریی

رۆژانەوە/19.. ستیڤان شەمزینی

بەشی نۆزدە

هاوڕێ.. خۆکوشتن بڕیارێکی عەقڵانییە.. هاوڕێ.. ئەمڕۆ لە خوێندنەوەی رۆمانی "الاخوة کارامازوف"ی دیستۆیفسکی بوومەوە، ژیان ئەو فەوزایەیە کە برایانی کارامازۆف مومارەسەی دەکەن و ئەنجامەکەشی بۆ زیندان و شێتبوون و گرێی دەروونی و ئازاری ویژدان کۆتایی دێت، وەک ئەوەی بەسەر ئەو سێ برایەدا دێت لەم رۆمانەدا. لەم رۆمانەدا بە روونی هەست بە "گرێی ئۆدیب" دەکەین، رۆمانەکە دانسقەیە و توانا سنووردارەکەی من دەرەقەتی وەسفی نایەت. هاوڕێ.. خەون مەبینە چوونکە خەون بینین لەم وڵاتەدا تاوانە و دەکرێ ڕۆژێک لە قەنارە بدرێی لەسەری. بیر بکەرەوە "دیۆنسیۆس" چۆن "مارسیاس"ی نزیکی خۆی لە سێدارە دەدات بە پاساوی ئەوەی "مارسیاس" لە خەونیدا کوشتوویەتی. هاوڕێم بڕیاری عەقڵانی ئەوەیە پێش ئەوەی لەسەر خەونێک لەرکائاسا بمانکوژن، چاکترە خۆکوژیی ئەنجام بدەین. خۆکوشتن ترسنۆکیی نییە، تۆ بڕوا دەکەیت ڤان کوخ و سادق هیدایەت ترسنۆک بووبن؟.

هاوڕێ، ژیان لەوە ناماقووڵترە خۆمان سەرقاڵی دۆزینەوەی پاساو بکەین تا ماقووڵیی ژیان بە خودی خۆمان بسەلمێنین. ئێمە چۆن ئەتوانین خۆمان فریو بدەین، کاتێ لە پەنجەرەی فەلسەفەوە دیمەنی تەقەنەری چنینەوەی ژیان لەلایەن مەرگەوە ئەبینین؟. ئەڵێم ژیان پووچە، با لە پووچێتییەکی تێبگەین و لەززەتی لێ وەربگرین، هەر کات توانای لەززەت وەرگرتنمان نەدا، پێش ئەوەی مەرگ سەنگەرەکە بەسەرماندا بڕوخێنێ، با بە خۆکوژیی خۆمان بدەینە بەر ڕێژنەی مەرگ. خۆمان بدەینە دەست عەدەم و گەڕانەوە بۆ هیچ. هاوڕێ.. سەیری ئەو خەڵکە بکە، چەند دەخۆشن بەوەی بزانن بۆچی؟. سەیری بکە چۆن مەرگیان بە ناوی ژیانەوە دەرخوارد دەدرێ و هێشتاش توند توند دەستیان بەو ژیانەوە گرتووە کە لە راستیدا مەرگە؟. سەیر بکە ئەو خەڵکە چۆن لە قەفەزدا زەماوەند و شایی بۆ ئازادیی ئەگێڕن؟! سەیر بکە چۆن کاغەزێکی وەک پارە جڵەو و ڕەشمەی کردوون؟ هیچ هەستیش بەوە ناکەن پارە بۆتە خودایان. سەیر بکە بزانە ئەژدیهای کەلتوور چۆن خەریکی چنینی پەتی سێدارەی گەردنی ئازادییەکانمانە؟ ئەو ئازادییانەی یارمەتیمان ئەدەن چێژ لە پووچی ژیان وەربگرین.

هاوڕێ.. تۆ ببینە خەڵک چۆن ئەسڵەمنەوە لە بیروڕاکانم. دەسەڵات و حزبەکان و ئایدۆلۆجییەکان بە خەتەرم ئەزانن! ئەزانی بۆچی؟ چوونکە

لە ھەقیقەتی ژیان تێگەیشتووم کە نهێلیزمە. لەبەرئەوەی ئازادیی مەعنەویمان بەدەستهێناوە!. رەھابووم لە ھەموو کەت و بەندێ کۆمەڵایەتییەکان و لە تەڵزگەی ترادیسیۆنە باوەکان خۆم دەرباز کردووە. ئازادیی شتێکی خۆش نییە. ئازادیی ھەمیشە راڕایی و شڵەژانی دەروونییە. بۆیە زۆربەی مرۆڤە ئازادەکان لە ئاوێنەی کۆمەڵگەوە بە شێت ئەبینرێن. خۆشبەختی لە کۆیلەیی و نەزانیندایە. ئەگەر ئەتەوێ چێژ وەربگری لەم ژیانە پووچە ئەبێت خۆیشت پووچ بیت و گاگەلی بەڕیت لەگەڵ ژیان.

ھاوڕێ.. ئێستا تێگەیشتی من بۆ ھەمیشە تەنھا و گۆشەگیر و پەڕاگەندەم لە ناوەوە؟ ئێستا تێدەگەیت نوکتە و گاڵتە و گەپەکانم ھەوڵێکە بۆ دەربازبوون لەم ھەستی تەنھاییە. کە تێدەگات لێم؟ ھاوڕێ بەس تۆ تێدەگەی. ھاوڕێ کەسێکی ئیحساساتیم و ھەموو بڕیارێکم لای دڵمە نەک لای ئاوەزم، زۆرجاریش داوام لێدەکەن دەم زیندە بەچاڵ بکەم، چوونکە سادەیی ئەو منی فەوتاند "دیارە دە بۆ مانا مەجازییەکەی نەک ئەو ترومپایەی کاری پاڵاوتنی خوێنە". ھاوڕێ تۆ تاکە ھاوڕێمی، ئەی ئازارە نەبڕاوەکانم. ھەر بۆیە رازی دەم بە تۆ باس ئەکەم. تۆ بە وەفاترین ھاوڕێی و لەگەڵەم ئەمێنیتەوە تا ھەتایە. ئەی ئازارە شیرینەکانم تۆ تاکە ھاوڕێی ھەموو رۆژگارەکانی.

ستیڤان شەمزینی

9-9-199

تێبینی: ئەم بەشە لە لاپەڕە 64-67 کتێبی "فلاشباک"چاپ و بڵاوکراوەتەوە. کتێبەکەش لە سەرەتای ساڵی 2017 چاپ بووە

ئەردۆگان ھەڕەشەی سەربازی لە رۆژئاوای کوردستان دەکات..

رەزا شوان

ئەردۆگانی رەگەزپەرست و دیکتاتۆری سەرکۆماری تورکیای زیندانستان. دوای ئەوەی کە بە هۆی سیاسەتە چەوت و سەقەتەکانی و قورخکردن و تاکڕەوی لە دەسەڵات و لە بڕیارەکانی تورکیادا، لە هەموو فایلەکاندا، لە سیاسەتی ناوخۆ و دەرەوەی تورکیایدا تووشی شکستی سیاسی و سەربازی و پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکانی کردووە. ژێرخانی ئابووری تورکیاش تادێت زیاتر و زیاتر دادەتەپێت و لیرەی تورکییش بەرامبەر بە دۆلار زۆر بێ نرخ بووە. رێژەی هاتنی گەشتیاران بۆ تورکیا زۆر زۆر کەمبۆتەوە.

رێژەی بێکاری لە سەدا پیست و پێنجی تێپەڕاندووە. زۆربەی خەڵکی تورکیا لە ژێر هێڵی هەژاری و برسێتیدا دەژین. ئازادی و دیموکراتی و مافەکانی مرۆڤ و مافی دەربڕین و ئازادی رۆژنامەوانی و میدیا لە تورکیادا بوونیان نییە. تورکیا لە بواری ئازادی و مافەکانی مرۆڤ لە لیستی رەش دایە. تورکیا لە پێشبەندی ئەو وڵاتانە دایە کە پێشێلی مافەکانی مرۆڤ و ئازادی دەکات، بە داپڵۆسین و سەرکوتکردن و کوشتن و گرتن و زیندانیکردن و ئەشکەنجەدان و تیرۆرکردن و بێسەروشوێنکردن وەڵامی داوا رەواکانی خەڵکی داوەتەوە و دەداتەوە.

ئەردۆگان نکووڵی لە بوونی کێشەی کورد لە تورکیا دەکات. لە کاتێکدا، زیاتر لە سەد ساڵە تورکیا بە دەم چارەسەرنەکردنی کێشەی کوردەوە دەناڵێنێ. نکووڵی لە بوونی (٢٥) ملیۆن کورد لە باکووری کوردستان دەکات. نەک هەر دان بە هیچ مافێکی سادەی کورد دا نانێت. بەڵکو تا سەر ئێساق رقی لە کوردە و دژایەتی نەتەوەی کورد دەکات لە هەر شوێنێکدا بێت. کورد بووە بە شێرپەنجەی سەر دڵی و لێی نابێتەوە.

بێگومان ئەردۆگانی دروستکەر و هاوپەیمانی داعشی تیرۆریستە. دوای ئەوەی لە سوریا و لیبیادا شکستی هێنا. نەشی توانی پەیوەندییەکانی لەگەڵ وڵاتانی عەرەبیدا ئاسایی بکاتەوە. چونکە دەوڵەتانی عەرەبی خەریکە لە دووڕووی و لە نیاز گڵاوی ئەردۆگان تێبگەن، ئەوەش دەزانن کە ئەردۆگان سەرۆکی “اخوان الشیاطین”ە و لەگەڵ گورگدا گوشت دەخوات و لەگەڵ مەڕیشدا شین ەکات.

ئەردۆگان دوای ئەوەی کە لەلایەن سەرۆک کۆماری ئەمریکا “جۆ بایدن” ەوە، ڕووی پێ نەدا و پێشوازیی لێ نەکرد و نە ویستی

چاوی پێبکەوێت. سەرۆکی رووسیاش "فلادیمێر پۆتین" لە کۆبوونەوەی "سوتشی" لە رووسیا. بە روویێکی ساردەوە پێشوازی لێکرد. چونکە باش لە دووڕوویی و نیازگڵاویی ئەردۆگان تێگەیشتووە.

لایەکی کەشەوە، لە لایەن پەرلەمانی ئەوروپییەوە، چەند جارێک سەرزەنشت و پرۆتیستۆ کرا، لە بەرامبەر پێشیلکارییەکانی مافەکانی مرۆڤ و سەرکوتکردنی ئازادی را و رۆژنامەگەری و ئازاد نەکردنی سەلاحەدین دەمیرتاش و عوسمان کاڤالا. جەختیشیان لەوە کردەوە، کە بەم پاشەڵە خوێناوی و پیسییەوە، مەحاڵە کە تورکیا ببێت بە ئەندامی یەکێتی دەوڵەتانی ئەوروپا.
دەوڵەتانی ئەوروپا چەند جارێک ئەوەشیان دووبارە کردەوە، کە ئەردۆگان بازارگانی بە پەنابەرانی سوریاوە دەکات. بە بەرژەوەندی خۆی ئەم کێشەیەی قۆستۆتەوە نەک لە رووی بەزەیی و مرۆڤایەتییەوە. تا ئێستا چەند ملیار دۆلاری لە یەکێتی دەوڵەتانی ئەوروپا وەرگرتووە.
لە گەڕان بە دوای نەوت و گازیشدا لە دەریای سپی ناوەڕاستدا، لە دەرەوەی سنووری ئاوی تورکیادا، لەمەش شکستی هێنا و سەریان پێ شۆرکرد.
لە ناوخۆی تورکیاشدا، رۆژ لە دوای رۆژ، لایەنگرانی پارتەکەی ئەردۆگان، پارتی ناداد و ناگەشەکردن لە پاشەکشەدایە، زیاتریش دزی و گەندەڵییەکانیان ئاشکرا دەبن. تەنیا پاڵپشتی حیزبە نەتەوەپەرستەکەی باخچەلی رەگەزپەرستە. کە تەنیا بە دژایەتی گەلی کورد بوونە بە هاوپەیمانی ئەردوگان. خەڵکی بێزاربووش لە زیادبوون دان. بە پێچەوانەوەشەوە، حیزبە ئۆپۆزسیۆنەکانی تورکیا، زیاتر بەهێزبوونە و زیاتر رووبەڕووی گەندەڵییەکان و تەخشان و پەخشانکردنی ئەردۆگان بە پارەی میللەتەوە بوونە. کە بۆتە هۆکاری سەرکی دابڕانی تورکیا لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و داروخانی ئابووری و بێ نرخبوونی بەهای لیرەی تورکی و بەرزبوونەوەی نرخەکانی خۆراک و شتومەکە پێویستییەکان، بڵاوبوونەوەی گرانی و هەژاری وبێکاری لە تورکیادا.
ئەردۆگانی گێلەپیاو، دەیەوێت، سەرنجی خەڵکی بە لایەکی تردا بەرێت و هەموو ئەم قەیرانانە لە بیری خەڵکی تورکیا بباتەوە. ئەمەش بە لای خەڵکی تورکیا و دەوڵەتانی ناوچەکەوە، شتێکی نامۆ و تازە نییە. هەر کاتێک ئەردۆگان شکستی هێنابێت.

هەرەشەی لە کورد کردووە، ئۆپەراسیۆنی سەربازی لە دژی کوردستان ئەنجامداوە.
ئێستاش ئەردۆگانی خوێنڕێژ و نامەرد کە بە رقی کورد ئاوسە، نیازی گڵاوی ئەوەیە کە کۆمەڵکوژییەکی تازە لە دژی گەلی بێتاوانمان لە رۆژئاوای کوردستان ئەنجامدا.
زۆر بە شەرمانە، هێڕشەی ئەوەی کرد، کە ئۆپەراسیۆنی سەربازی دەکەین و هێڕش دەکەینە سەر رۆژئاوای کوردستان. دوا بە دوای خۆشیدا، مەولوود چاوشی وەزیری دەرەوە و وەزیری بەرگریشیان خلووسی ئاکار، هەمان هەڕەشیان دووبارە کردەوە. کە بە هەمان ئایدۆلۆژیای بەگەن و رەگەزپەرستی و رق لە کورد پەروەردە کراون.
بە ئەم مەبەستە و نیازە گڵاوەیان، ئەردۆگانی ناپیاو، جگە لەوەی کە لەشکرێکی گەورەی دەندەی بە تانگ و تۆپ و زرێپۆش و فرۆکەی جەنگی و درۆن، ئامادە کردووە. هەروەها جاشە ئیسلامییە بەکرێگیراوەکانیشی لە بەرەی نوسرە و داعش لە سوریا. خستەتە ئامادە باشی و چەکی نوێی بۆ ناردوون، تا لەگەڵ سوپای تورکیادا، پێکەوە هێڕش بکەنە سەر رۆژئاوای کوردستان. ئەردۆگانی سیکۆپاتی، وەک هێڕشەکانی پێشووتری بۆ جاشەکانی و لەشکرە ئامادەکراوەکەی وتووە: سەر بە ئێمە و تاڵانی و دزی بە ئێوە. دەستیش لە منداڵی ناو لانکیشیان مەپارێزن. دەیەوێت سیاسەتی "زەوی سووتماک" لە رۆژئاوای کوردستان دا ئەنجام بدات.
دەیەوێت بەم تاوانە نامەردییە تازانەی لایەنگرتن و دەنگەکانی رەگەزپەرستەکانی تورکیا بەدەستبهێنێت بۆ هەڵبژاردنەکانی داهاتوو لە تورکیادا. واتە ئامانجێکی سیاسی و هەڵبژاردنی لە پشتەوەیە.
مەبەستم ئەوە نییە کە ترس بخەمە دڵی رۆڵە قارەمانەکانی گەلی کوردمان لە رۆژئاوای کوردستان. ئەوان باش لەم هەڕەشە و نیازگڵاوی و نامەردییانەی ئەردۆگانی خوێنڕێژ تێگەیشتوون. هەموو خراپی و تاوانێکی قێزەوەنیان لێدەوەشێتەوە. کۆمەڵکوژی دێرسیم و ئاگری و دۆڵی زیلان و چەندین شوێنی ترمان لە باکووری کوردستاندا، لە بیرمان نەچێتەوە و لە بیرمان ناچێتەوە. رۆژیش نییە کە لە شاری "عەفرین"ی داگیرکراودا، چەندین تاوانی کوشتن و رفاندن و پەلاماردن و بێسەر و شوێنکردنی لاوانی کوردمان نەکەن ئەم بێڕەوشتانە هەموو تاوان و بێڕەوشتییەکیان لێدەوەشێتەوە.
گەر ئەردۆگانی دکتاتۆری لەخۆبایی، کەرایەتییەکی وابکات، با باش بزانێت بە ئاسانی بۆی ناچێتە سەر و باجێکی زۆری ئەم سەرکەشی

و بە ئەقڵییەی دەداتەوە. خۆیان باش ئەوە دەزانن، کە مەحاڵە و هەرگیز ناتوانن بە زەبر و بە هێز و لەشکرکێشی و بە کۆمەڵکوژی، چەک بە گەلی قارەمان و خۆڕاگر و کۆڵنەدەری کوردمان دابدەن.
ڕۆژئاوای کوردستان. ڕۆژئاوای هەموو کوردێکی دڵسۆز و کوردستان پەروەرە. هەموومان ڕۆژئاڤاین و چارەنووسمان یەکە. هەر کوردێک هەڵوێستی نەبێت، هاشا کورد و کوردستانی نییە.
خوشک و برایانی دڵسۆز و کورد و کوردستان پەروەر، پێویستە هەڵوێستمان هەبێت. ئەوەی لە توانمان دایە و پێمان بکرێت درێغی نەکەین. ئەرکی نەتەوەیی و ڕەوشتی هەموومانە، کە ئامادەبین بە هەر شێوازێک بێت، بۆ ڕووبەڕووبوونەوە و بەرنگاری هەر هێرشی تورکیای داگیرکەر و ڕەگەزپەرست بۆ سەر ڕۆژئاوای کوردستان.

ئەی حیزبە ئیسلامییەکانی کوردستان. نیازتان وابوو، کە شەڕکەری کورد بۆ غەززە بنێرن و لە دژی ئیسرائیل شەڕ بکەن. گەر کەمێک هەست و هاوبەستەبوون و غیرەتان هەیە. شەڕکەرتان بۆ ڕۆژئاوای کوردستان بنێرن. با شەڕی لە دژی تورکیا بکەن. ئەگەر ئیسرائیل بە داگیرکەری فەلەستین دەزان – ئەگەرچی خاکی ئیسرائیل خاکی خۆیەتی — تورکیاش داگیرکەری کوردستانە. کوردستان خاکی کوردە و تورکیا بە کوشتن و وێرانکردن داگیری کردووە. دەزانن و لەبیرتانە، کە مەلا ئەردۆگانییە ڕەگەزپەرستە بەکرێگیراوکان، لە کاتی داگیرکردنی شاری عەفرین دا، لە وتارەکانی نوێژی هەینی مزگەوتەکانی ئیستەنبول و ئەنکەرەدا، فەتوای ئەوەیان دا. گەر مار و دووپشکتان بینی مەیکوژن، بەڵام گەر کوردتان بینی بیکوژن. ئەی نەشتان بینی کە سەرۆکی ڕێکخراوی حەماسی ئیسلامی فەلەستینی “خالید مەشعەل” بە بۆنەی داگیرکردنی شاری عەفرینەوە پیرۆزبایی لە خوێنڕێژ ئەردۆگان کرد و شاباشی کرد؟
ئەی بیرتان نایات، کە بەعسییە عەرەبە شۆڤێنییەکان، کە نەوەکانی خەلیفەکان و خالید بن وەلید و قەعقاع سەعدن، چۆن پەلاماری کوردستانیان دا. کۆمەڵکوژی و کیمیاباران و ئەنفالیان لە کورد کرد هەر لەبەر ئەوەی کە کوردین. کام دەوڵەتی ئیسلامی و عەرەبی کەمترین بەوا لەسەر کورد هاتنە قسە و لۆمەی سەدامیان کرد؟. بەس بە خرافاتی بێ بنەما مێشکی سقیل و خۆشبڕوای خەڵکی کورد بشۆنەوە. ئەوە پێش ئەوەی ئیسلام بن کوردن. گەر هەڵویستی نەتەوەییتان

نەبێت.. ئەوسا قسەیەکی ترمان دەبێت.
خۆشک و برایانی کوردمان. هەموومان دەزانین کە نیازی گڵاوی تورکیا لە هێڕشکردنە سەر ڕۆژئاوای کوردستان چییە. هەموومان کوردین و کوردستان نیشتمانی پیرۆزمانە، لە ئەوپەڕی باکووریەوە تا ئەوپەڕی باشووری، لە ئەوپەڕی ڕۆژهەڵاتیەوە تا ئەوپەڕی ڕۆژئاوای، خاکی پیرۆزی هەموو کوردێکی دڵسۆزە، لە هەر شوێنێکی کوردستاندا بژی. با هەموومان یەکگرتوو و یەکدەنگ و یەک هەڵوێستبین، ئەرکی پێویستی ئێستەمان بەدی بهێنین. ئەگینا شەرمەزاری گەلەکەمان و مێژوومان دەبین.
درود بۆ ڕۆحی شاعیری نەمر و نەتەوەیی کوردمان “فایق بێکەس” کە دەڵێت:

قەت مەڵێن دوژمن بەهێزە تۆپ و تەیارەی هەیە
ئیتفاقتان گەر هەبێ زۆر زەحمەتە خۆی ڕابگرێ

١٥/ ئوکتۆبەر/٢٠٢١

چەند کۆپلە شیعرێک.. نەوزاد بەندی

سەبەرێک بەدوای هەتاوەوە..

بە دوورکەوتنەوە ، مەمترسێنە ..
خەم یەکەکم
لە داهێنەرانی دووریی ..
گۆشەی نیمچە تاریک و
ڕوناکی
زەردەخەنەیەکتە ، منی
لە چواردەورت هێشتەتەوە ..
ئەگینا هەرچی گەڵایە ،
بە تاوێ سەوز ئەبێ لام و
لە دوای تاوێ ، لێبێتەوە ..

بەفر..

بەفر دراوسێمە و ..
تەنانەت بە زستانیش ،
نە خۆی ..
نە جۆگەلەیەکی دێتە بەردەرگام ..
منیش ناچمە بەردەرگای ..

باران..

چوارساڵ لە زانکۆ و ..
چوار ساڵ لە عەسکەریی ، هاوڕێم بوو ..
ئێستا نە خۆی ،
نە تاوێکی دێتە بەردەرگام ..
منیش ناچمە بەردەرگای …

ئەمە براکوژیی پێ ئەڵێن ..
یان عینادیی ..
یان بێ منەتیی ..
یان جیاوازی چینایەتیی ؟
نازانم …